

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş
ÜNİTE ADISOSYAL HİZMETİN TEMEL KAVRAMLARI
ÜNİTE NO 1
YAZAR Prof.Dr. OĞUZHAN ZENGİN

Bölümün Kapsamı ve Temel Kavramlar

Bu bölümde öncelikle, sosyal hizmet disiplininin anlaşılması açısından vazgeçilmez nitelikteki temel kavramlar—sosyal hizmet, sosyal hizmet uzmanı, sosyal hizmet uygulaması, müracaatçı, sosyal inceleme raporu ve sosyal işlevsellik gibi—ele alınmıştır. Ayrıca sosyal hizmetin amacı, temel özellikleri, odaklandığı konular, işlevleri ve meslek elemanlarının üstlendiği roller sistematik bir yaklaşımla açıklanmıştır.

Etik ve Değer Temelleri

Bölümün ikinci kısmında ise sosyal hizmetin etik ve değer temelleriyle yakından ilişkili olan insan hakları, çevresi içinde birey yaklaşımı, sosyal adalet, eşitlik, toplumsal değişim, farklılıklara saygı, iyilik hali, empati ve süpervizyon gibi kavramlar derinlemesine incelenmiştir.

Sosyal Hizmetin Tanımı

Sosyal hizmet; yardım etme, ihtiyaçları karşılama, sorun çözme ve toplumsal dayanışmayı hedefleyen bir meslektir. Bu amaçlara ulaşmak için bilimsel ilkelere ve yöntemlere dayalı çeşitli teknikler kullanır.

Sosyal Hizmetin Temel Amacı

Sosyal hizmetin temel amacı, yalnızca bireylerin çevrelerine uyum sağlaması ya da sorunlarının çözülmesi değildir. Sosyal hizmet uygulamalarının nihai hedefi hem bireylerin hem de toplumun bütüncül anlamda gelişimini ve refah seviyesinin yükselmesini sağlamaktır.

Risk Altındaki Bireyler ve Stratejik Yaklaşımlar

Sosyal hizmet, karmaşık sosyal sorunlarla mücadele eden bireylere ve topluluklara yardım ederken akıllı ve stratejik yaklaşımlar geliştirir. Risk altındaki bireylerin ve grupların yaşamlarını güvence altına almak için sosyal hizmet uzmanları çok yönlü ve kapsamlı destek mekanizmaları kurar.

Sosyal Hizmet ve Sosyal Hizmetler Ayrımı

Sosyal hizmet ile sosyal hizmetler kavramları sıklıkla karıştırılmakla birlikte, önemli bir ayrıma sahiptir. Sosyal hizmet, belirli kuramsal bilgiye ve mesleki beceriye dayanan profesyonel bir meslek ve akademik bir disiplindir. Oysa sosyal hizmetler, birden fazla meslek grubunun (sosyolog, psikolog, hemşire, öğretmen, vb.) ve farklı disiplinlerin birlikte rol aldığı bir hizmet alanıdır.

Sosyal Hizmet Uzmanı

Sosyal hizmet uzmanı, en az dört yıllık sosyal hizmet lisans eğitimi almış ve bu eğitimi bir diploma ile belgelemiş kişidir. Mesleki bilgisinin yanı sıra, müracaatçılarıyla güvene dayalı, yapıcı ve destekleyici ilişkiler kurma becerisine sahiptir.

Müracaatçı Kavramı

Sosyal hizmet mesleğinin merkezinde yer alan en temel kavramlardan biri “müracaatçı” kavramıdır. Sosyal hizmet uzmanlarının birlikte çalıştıkları, yardım sürecine dâhil ettikleri, sorunlarının çözümüne yönelik profesyonel ilişki kurdukları birey, aile, grup veya topluluklar müracaatçı olarak adlandırılır.

Sosyal Hizmet Uygulaması

Sosyal hizmet uygulaması, sosyal hizmet mesleğinin en temel ve hayati işlevlerinden biridir. Bu uygulama, bireylerin, ailelerin, grupların ve toplumların yaşam kalitesini iyileştirmek amacıyla, onların sosyal çevreleri ve bireysel sorunları bağlamında profesyonel bilgi, beceri ve tekniklerin sistematik biçimde kullanılması sürecidir.

Sosyal İnceleme Raporu

Sosyal İnceleme Raporu, müracaatçıya dair tüm mesleki gözlemleri, değerlendirmeleri, verileri, öngörülerini ve planlanan müdahale biçimlerini içeren sistematik bir belgedir. Rapor; müracaatçının ekonomik durumu, eğitim geçmişi, sağlık bilgileri, aile yapısı, sosyal ilişkileri, kültürel özellikleri ve yaşadığı çevre gibi çok yönlü bilgileri içerir. Bu rapor yalnızca sosyal hizmet uzmanının mesleki karar sürecini değil, aynı zamanda diğer kurumlarla iş birliği yapılacak durumlarda yönlendirici işlev de görür.

Çevresi İçinde Birey Yaklaşımı

“Çevresi içinde birey” kavramı, sosyal hizmet mesleğinin diğer yardım disiplinlerinden ayrılmasını sağlayan temel ve ayırt edici bir özelliktir. Bu kavram, bireyin yaşamını, sorunlarını ve ihtiyaçlarını yalnızca kendisinden ayrı, izole bir varlık olarak değil, aynı zamanda içinde bulunduğu sosyal çevrenin, ilişkilerin ve dinamiklerin bir parçası olarak ele almayı ifade eder.

İnsan Hakları

Sosyal hizmet mesleği, insan haklarının savunulması ve geliştirilmesinde merkezi bir role sahiptir. Sosyal hizmet uzmanları, bireylerin ve toplulukların temel haklarını ihlal eden durumları tespit etmek, bu ihlallerin önüne geçmek ve mağduriyetleri gidermek amacıyla aktif müdahalelerde bulunur. İnsan hakları perspektifi, sosyal hizmetin temel değerler sistemini oluşturur ve mesleki uygulamalarda rehberlik eder.

Sosyal Adalet

Sosyal hizmet mesleği için sosyal adalet temel bir değer olup, toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi, ayrımcılığın önlenmesi ve tüm bireylerin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmesi için çaba göstermeyi zorunlu kılar. Sosyal adalet ilkesi, sadece mevcut kaynakların eşit paylaşımı değil, aynı zamanda ihtiyaçlar doğrultusunda kaynakların adil biçimde dağıtılmasını da içerir.

Toplumsal Değişim

Sosyal hizmet uzmanları, müdahalelerinde sosyal değişim hedefiyle hareket eder; bireylerin ve toplumun güçlenmesini sağlayacak stratejiler geliştirir. Bu süreçte sosyal hizmet, sadece bireysel yardımın ötesine geçerek, politikalar geliştirme, toplumsal farkındalık yaratma ve sosyal hareketlere destek olma gibi daha geniş kapsamlı çalışmalar da yürütür.

Farklılıklara Saygı

Farklılıklara saygı ise, bireylerin etnik köken, din, dil, kültür, cinsiyet, yaş, engellilik durumu, sosyal sınıf ve diğer kimlik farklılıklarına saygı göstermeyi ve bu farklılıkları kabul etmeyi ifade eder.

İyilik Hali

İyilik hali, bireyin yaşamında fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal açıdan genel bir denge ve uyum içerisinde bulunması durumudur. Sadece hastalık ya da rahatsızlık olmaması değil, aynı zamanda kişinin kendini tatmin hissetmesi, yaşamdan zevk alması ve potansiyelini gerçekleştirebilmesi anlamına gelir. İyilik hali, bireyin hem kendi iç dünyasında huzurlu olmasını hem de sosyal çevresiyle sağlıklı ve olumlu ilişkiler kurmasını içerir.

Empati

Empatinin sosyal hizmetteki önemi büyüktür çünkü bu meslek, yardım edilen kişi ile yardım eden arasında güçlü ve güvene dayalı bir ilişki kurulmasını zorunlu kılar. Empati sayesinde sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların ihtiyaçlarını, korkularını ve umutlarını daha iyi kavrar; böylece müdahalelerini daha etkili ve kişiye özel hale getirir.

Süpervizyon

Süpervizyon, sosyal hizmet alanında verilen hizmetlerin kalitesini artırmak, etik standartların korunmasını sağlamak ve sosyal hizmet uzmanlarının mesleki beceri ile bilgi düzeylerini sürekli geliştirmek amacıyla uygulanan sistematik bir denetim ve destek sürecidir.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş

ÜNİTE ADI SOSYAL HİZMETİN DİSİPLİNLERARASILIĞI

ÜNİTE NO 2

YAZAR Öğr.Gör. ARİF DURĞUN

I. SOSYAL HİZMETİN TANIMI VE TEMEL UNSURLARI

Sosyal hizmet, hem uygulamaya yönelik bir meslek hem de araştırma ve kuram geliştirmeye açık bir akademik alandır. Meslek, sosyal değişim ve gelişimi, sosyal uyumu, insanların güçlendirilmesini ve özgürleştirilmesini teşvik eder. Sosyal adalet, insan hakları, kolektif sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkeleri mesleğin merkezinde yer alır. Sosyal hizmet uzmanları, bireylerin kendi kararlarını alabilmeleri ve değişen sosyal ve ekonomik koşullara uyum sağlayarak topluma aktif şekilde katılabilmeleri için gerekli destekleri sunma yetkisine sahiptir.

Tarihsel olarak bakıldığında, sosyal hizmet görece genç bir çalışma alanı olup, kökenleri 1800'lü yıllarda ilk sosyal refah kurumlarının kurulmasına kadar uzanır. Ancak sosyal hizmetin yaygın biçimde mesleki bir disiplin olarak kabul görmesi, I. Dünya Savaşı sonrasına denk gelmektedir. Uygulama ve kapsamının genişliği nedeniyle, sosyal hizmet uzmanlarının sistematik müdahalelere katılımı için 20. yüzyıl ortalarında eğitim müfredatına psikoloji, sosyoloji, hukuk ve halk sağlığı gibi temel dersler eklenmiştir.

Bir alanın meslek olarak kabul edilebilmesi için beş temel unsurun karşılanması gerekir: Sistematik kuram (kuramsal bilgiye dayalı profesyonel uygulamalar), Otorite (müracaatçı sistemi üzerinde karar alma ve yönlendirme yetkisi), Toplumun onayı (dezavantajlı gruplara yönelik rolüyle kamusal kabul kazanma), Etik kurallar (insan onuruna saygı, adalet ve mahremiyet gibi değerler etrafında şekillenen standartlar), ve Meslek kültürü (empati, dayanışma ve sürekli gelişim gibi değerlerle örülen ortak kimlik).

Sosyal çalışmayı diğer disiplinlerden ayıran üç temel nokta şunlardır: Doğrudan bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm üretmeye odaklanması (sorun odaklı yaklaşım benimsemesi), uygulamaya dayalı pratik bir meslek olması, ve insanı bütünsel bir bakışla ele alması; bireyin tüm yaşam boyutlarına ve karşılaştığı sorunlara bir arada odaklanmasıdır.

II. SOSYAL HİZMET DİSİPLİNİNİN TEMELLERİ

Sosyal hizmet disiplini, üç temel sacayağı üzerinde yükselir:

1. Bilgi Temeli: Sosyal hizmetin bilgi temeli, insan davranışını biyolojik, psikolojik ve sosyal boyutlarıyla anlamaya yönelik kapsamlı bir bilgi birikimini içerir. Aynı zamanda insan hakları, sosyal politika ve evrensel değerlerle de yakın ilişkiler kurar. Sosyal hizmetin bilgi yapısı, eklektik bir karakter taşır. Psikoloji, sosyoloji, hukuk, sosyal politika ve siyaset bilimi gibi farklı alanlardan alınan kuramsal kavramlar ile ülkenin mevzuatı ve kurum politikaları bu temeli oluşturur. Bilgi temeli, disiplinler arası katkılarla genişleyerek çok katmanlı, dinamik ve zengin bir kuramsal yapı oluşturur.

2. Beceri Temeli: Beceri, sosyal hizmetin bilgiyi eyleme dönüştüren gücüdür. Beceri, belirli bir zamanda etkili ve sürekli olarak bir işi yapabilme yetisidir ve eğitimle geliştirilebilir. Beceri temeli; formal eğitimle edinilen teorik bilgiyi, günlük etkileşimlerle pekiştirilen sosyal becerileri ve yaşantısal deneyimlerle artırılan farkındalığı kapsar. Sosyal hizmet uzmanlarının doğrudan kullandığı kritik beceriler arasında gözlem yapabilme (sözel olmayan ifadeleri değerlendirme), dinleme becerisi (aktif şekilde anlama), soru sorma becerisi, odaklanma, rehberlik ve yorumlama ve iklim oluşturma becerisi (içtenlik ve empati temelinde uygun çalışma ortamı sağlama) yer alır.

3. Değer Temeli: Sosyal hizmetin değer temeli, etik ilkeler ve insan hakları tarafından şekillenen mesleğin etik, felsefi ve kültürel çerçevesini çizer. Değerler, mesleği disipline etmede ve kontrol etmede sigorta işlevi görmektedir. Bu temel; insanı eşsiz, onurlu ve saygıya değer bir varlık olarak görür. Temel değerler arasında insanın değeri ve haklarının korunması, insanlar arasındaki farklılıkların doğal kabul edilmesi, bireysel ve ortak ihtiyaçların birlikte gözetilmesi ve "güçlü olan yaşar" anlayışının reddedilmesi bulunur.

III. SOSYAL HİZMETİN DİSİPLİNLERARASI İLİŞKİSİ

Toplumsal yaşamın çok boyutlu ve karmaşık yapısı nedeniyle, sosyal gerçekliği bir bütün olarak açıklayabilmek için sosyal bilimlerde iş birliği zorunludur. Disiplinler arası (interdisipliner), farklı disiplinlerin ortak bir sorun etrafında bilgi, yöntem ve bakış açılarını bütünleştirerek iş birliği

içinde çalışmasıdır. Sosyal hizmet, yoksulluk, travma, işsizlik gibi geniş bir sorun yelpazesıyla ilgilendiği için diğer disiplinlerle etkileşim içindedir.

* Sosyal Hizmet ve Sosyoloji: Sosyoloji, toplumların oluşumunu, toplumsal yapıyı, kurumları ve değişim dinamiklerini sistematik olarak inceler. Toplum içindeki bireyi, aileyi ve grupları arasındaki ilişki ve etkileşimleri analiz eder. Sosyoloji kuram üretir; sosyal hizmet ise bu bilgiyi eyleme dönüştürür ve sosyal gerçekliğe eleştirel bir yaklaşım sunar.

* Sosyal Hizmet ve Antropoloji: Antropoloji, insanların kültürel faktörlerini, inançlarını ve toplumsal gelişimini ele alır. Sosyal antropoloji, kültürel bağlamları ve birey-toplum ilişkisini derinlemesine inceler. Sosyal hizmet, antropolojik bilgiyi rehber alarak, özellikle farklı kültürel ve alt kültürel gruplarla çalışırken kültürel yetkinlik kazanır ve etkili müdahale stratejileri geliştirir.

* Sosyal Hizmet ve Psikoloji: Psikoloji, insan davranışları ve zihinsel süreçler ile altında yatan nedenleri inceleyen bilim dalıdır. Psikoloji bilgisi, sosyal hizmetin insanı bütüncül anlamasını sağlar. Uygulamada, bireysel yaklaşım ve müdahale, etkili iletişim ve danışmanlık süreçleri, ve örgütsel süreçler (liderlik ve yönetim) için kuramsal derinlik sunar. Psikoloji, sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılarla güvenli ve etkili bir iletişim kurmasına, davranışsal sorunları anlamasına yardımcı olur.

* Sosyal Hizmet ve Sosyal Güvenlik: Her iki alan da sosyal riskler ve sorunlara karşı bireyleri koruma ilkesiyle hareket eder. Sosyal güvenlik parasal sosyal gelirlerle riskleri karşılarken, sosyal hizmet ilke olarak mal ve hizmet temelli yararlar sağlamaya yöneliktir. Her ikisi de birey-toplum etkileşimini temel olarak sosyal sorunlara müdahale eden, birbirini tamamlayan alanlardır.

* Sosyal Hizmet ve Sosyal Politika: Sosyal politika, bireylerin ve toplumun refahını sağlamaya yönelik devletin rolü ve politikalarıyla ilgilenir. Temel amacı, sosyal adaletsizlikleri azaltmak ve tüm bireyler için sosyal refahı yaygınlaştırmaktır. Sosyal hizmet, sosyal politikanın uygulama alanlarından biridir. Sosyal politika stratejik çerçeveyi çizerken, sosyal hizmet bu çerçevede sahada müdahalelerde bulunur.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş

ÜNİTE ADISOSYAL HİZMETTE İNSANÎ VE ETİK DEĞERLER

ÜNİTE NO 3

YAZAR Prof.Dr. BEDRETTİN KESGİN

I. SOSYAL HİZMETİN TANIMI VE ETİK ZEMİNİ

Sosyal hizmet, odağına insanı alan ve insanın sorunlarını çözmeye çalışan, refahı ve adaleti tüm insanlara yaygınlaştıran bir bilimsel disiplin ve meslektir. Sosyal hizmetle ilgili birçok tanım yapılmaktadır; bu tanımların hepsinin özünde insana değer vermek ve onu yüceltmek, sorunlarını çözümlenerek toplumsallaşmayı sağlamak ve insan hakları temelinde bir hayatı herkes için gündeme getirmek vardır. Bireyin ve toplumun sosyal işlevselliğini yaymak için hareket eden sosyal hizmet, teori ve uygulamasıyla bir bütün oluşturmaktadır.

Sosyal çalışmacı, mesleğini icra ederken belli bilimsel ilkelerin yanında etik değerlerle hareket etmek zorundadır. Etik ilkeler, tüm odağında insan ve diğer canlılar olan bilim dalları için, canlılara ve insana verilen değeri göstermektedir. Sosyal çalışmacı, insan izzetine ve şerefine, hayati bütünlüğüne saygı göstermesinin yanında, insan haklarına saygı ve adalet ilkelerini gerçekleştirme açısından da mesleğinin önemini farkındadır. Sosyal hizmet uygulamaları kültürel farklılıkları ve yerel boyutları dikkate almasına rağmen, etik ilkelerden taviz vermez. Bu etik ilkeler insan onuru ile ilgili olup evrensel nitelik taşımaktadır. Evrensel anlamda adalet, öz saygı, kendine yeterli olma, özgürlük, merhamet, sorumluluk gibi ilke ve değerlere vurgu yapılır.

II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: DEĞER, AHLAK VE ETİK

Sosyal hizmetin sınırlarını belirlemede insani ve etik değerlerin kavramsallaştırılması büyük öneme sahiptir.

Değer

İnsan değer yüklü bir varlıktır. Değer, kişinin hayatına yön verdiği gibi, yaptığı fiilin arka planını ve alt yapısındaki inancı ifade eder. Değer, davranışın zeminini tanımlarken; kişinin davranışını açıklarken neden ve niçin gibi sorulara cevap vermede devreye girer. Bireylerin davranışlarını değerlendirirken değer ve ilkelerini anlamaya çalışmak gerekir. Bu değerler; kültür, ahlaki tutum, dini inanışlar, insani, ailevi ve toplumsal değerler ile şekillenebilmektedir. Sosyal hizmet uzmanının ana hedefi öncelikli olarak insani değerleri ortaya çıkarmak, toplumsal adalet ve insanca yaşam için bunların mücadelesini vermektir.

Ahlak

Arapça kökenli olan ahlak kelimesi; huy, seciye ve tabiat gibi anlamlara gelmektedir. Toplumumuzda adap ve edeple de birlikte zikredilmektedir. İyi ahlak ve iyi huy yanında kötü ahlak ve kötü huy da mümkündür. Ahlak, değerler gibi toplumsal davranışı açıklamada yardımcı olur. Ahlak, kişiden kişiye ve toplumdan topluma farklılık arz edebilmektedir. Ahlakın bir kısım dayandığı değerler evrensel niteliklere haiz olsa da, onun yerel ve subjektif boyutu da vardır.

Etik

Latince ve Yunanca kelimelerden türemiş olan etik, geniş anlamıyla görenek, töre ve alışkanlık anlamlarına gelmektedir. Etik esas itibarıyla ahlak üzerine düşünceleri ortaya atar ve tartışır. İnsan davranışının iyi, kötü, yanlış ya da doğru gibi değer yargılarının üzerine fikirler koyar ve bunun için standartlar ile kurallar bütünü oluşturur. Etik davranış, ahlakın aksine zaman ve mekân değişse dahi değişmez standartları olan olguları oluşturmaktadır. Etik, yararcı etik (bireyin mutluluğunu esas alan), deontolojik etik (insanın ödevi ve eylemi arasındaki bağlantıya işaret eden) ve erdem etiği (eylemi gerçekleştirenin karakterine odaklanan) olmak üzere üç temelde değerlendirilebilir.

III. SOSYAL HİZMET MESLEĞİNİN ETİK DEĞERLERİ VE İLKELERİ

Sosyal hizmet etiği, evrensel ve mesleki standartlar temelinde şekillenmiştir. Bu etik standartlar, sosyal hizmetin sınırlarını belirler ve sosyal hizmet uzmanının sorumluluğunu ortaya koyar.

1. Mesleki Etik Kodları

Sosyal hizmet etik kodları (NASW, 1999), sosyal hizmet çalışanlarına rehberlik edecek altı etik ilkedir:

1. Hizmet: Uzmanlar, sorunlarla mücadele eden kişilere yardım ederken bilgi ve becerilerini sorumlu ve yasal sınırlar dahilinde kullanırlar.

2. Sosyal Adalet: Uzmanlar, sosyal adaletsizliği ortadan kaldırmak için mücadele eder. Baskı gören ve incinebilir birey ve gruplar için çaba gösterir, yoksulluk, işsizlik ve ayrımcılıkla mücadele ederler. Ayrıca etnik, kültürel çeşitliliğin toplumun zenginliği olduğunu vurgularlar.
3. Kişinin Değeri ve Saygınlığı: Her insanın kendine özgü değer yargıları olduğuna ve saygı görmesi gerektiğine inanırlar.
4. İnsan İlişkilerinin Önemi: Uzmanlar insan ilişkilerinin önemini kabul eder ve sosyalleşmeyi destekler; çünkü bu, bireyin psiko-sosyal konforuna hizmet eder.
5. Dürüstlük: Uzmanlar güvenilir ve dürüst davranır; güven inşa eder ve mahremiyet gerektirmeyen konularda şeffaf olurlar.
6. Yeterlik: Uzmanlar meslekî yeterliklerini uygulama alanlarında gösterir ve meslekî uzmanlıklarını sürekli geliştirirler.

2. Etiğin Uygulamada Ana İlkeleri

Sosyal hizmet etiğinde en çok kabul gören ilkeler arasında Biestek tarafından sınıflandırılanlar yer almaktadır:

- * Bireyselleştirme: Kişileri aile, grup ya da topluluk aidiyetleri ile değerlendirmemek; bireyi insan olarak kabul ederek renk, dil, ırk, cinsiyet, din gibi aidiyetlere göre ayırım yapılmamasını ifade eder.
- * Duyguların anlamlı dışa vurumu ve Kontrollü duygusal katılım.
- * Kabul etme ve Yargılayıcı olmayan tutum.
- * Kendi Kaderini Tayin (Self Determinasyon): Uzman, müracaatçı kişinin benliğine ve özerkliğine saygı duyar ve onun kendi kararını seçip gerçekleştirmesi önündeki engelleri kaldırır.
- * Gizlilik: Sosyal çalışmacı müracaatçının özel hayatına ve gizliliğine saygı duyar ve onu korumak için çaba gösterir. Gizli bilgi, ancak müracaatçının izin verdiği durumlarda veya mesleki zorunluluk durumunda açıklanabilir. Sosyal hizmet uzmanları, özellikle medya ve sosyal medya konusunda mahremiyete özel önem vermelidir.

3. Meslekî Etik İlkeler

Meslek etiği, kişinin dilediği gibi hareket etmesini sınırlayan ve meslek erbabını belli normlara uymaya zorlayan bir çerçevedir. Temel mesleki etik ilkeleri şunlardır: Doğruluk İlkesi (güven vermeyi ve dürüst olmayı gerektirir), Yasallık İlkesi (mesleki faaliyetlerin ve tüm işlemlerin mevzuata uygun olması), Yeterlik İlkesi (mesleki uygulamalara ve yeni ihtiyaçlara kendini uyarlama), Güvenirlilik İlkesi (mesleğin etik değerlerine uygun hareket ederek güven telkin etme), ve Mesleğe Bağlılık İlkesi (mesleğin kıymetini bilip kaliteyi elden bırakmama).

Sosyal hizmet uzmanları, mesleki uygulamalarında eşitlik, farklılık ve baskıya ilişkin konularla mücadele eder ve sosyal adalet ile eşitliğin rehberliğinde insan hakları temelinde mesleğini icra eder. Sosyal refahı arttırmak için yerel ve küresel düzeyde çaba göstermelidirler.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş

ÜNİTE ADISOSYAL HİZMETİN AMAÇLARI VE HEDEFLERİ

ÜNİTE NO 4

YAZAR Prof.Dr. BEDRETTİN KESGİN

I. SOSYAL HİZMETİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE GENEL AMACI

Amaç, daha uzak bir hedef olup, bir ideali gerçekleştirmek, insanın ulaşmak istediği menzildir. Hedef ise o amacı ya da amaçları gerçekleştirmek için atılan adımlardır. Kurumlar ve meslekler için de varlık amacı söz konusudur ve hâliyle sosyal hizmet mesleğinin de amacı ve hedefi vardır.

Sosyal hizmetin odağında insan yer almaktadır. Mesleğin temel amacı ve hedefleri; insanın güçlenmesi, özgürleşmesi, sosyal sorunlarını çözmesi, sorumlu kişilik bağlamında sosyal adaleti gerçekleştirme, sosyal içermeyi sağlama, sosyal dışlanmayı engelleme ve farklılıklara saygı gibi bir dizi amacı ve hedefi gerçekleştirmektir. Bu amaçların bir kısmı yakın hedefli iken, bir kısmı ise uzun zaman alabilecek niteliktedir.

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) ve Sosyal Hizmet Okulları Uluslararası Birliği (IASSW) tarafından 2014 yılında onaylanan tanıma göre; sosyal hizmet, sosyal değişimi ve gelişimi ön görerek, sosyal bütünleşmeyi, insanların güçlendirilmesini ve özgürleşmelerini destekleyen uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal hizmet; sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkelerini merkeze alır. Teoriler, beşeri bilimler, sosyal bilimler ve yerel bilgi ile desteklenen sosyal hizmet, yaşam zorluklarıyla mücadele etmek ve iyilik halini geliştirmek için insanlarla ve yapılarla çalışır.

Sosyal hizmet teorik bilgiyi ele alarak bunu meslek hayatında uygular. Bilgi temelinde hareketle kalkınmayı sağlayarak refahı yayar. Sosyal çalışmacı, toplum içinde amacını ve hedefini gerçekleştirirken savunuculuk, idarecilik, bakım sağlama, planlayıcılık, harekete geçirici, süpervizör, sosyalleştirici gibi birçok rolü mikro, mezzo ve makro düzeylerde icra eder. Sosyal hizmetin genel amacı bireysel doyumla bireyin mutluluğunu hedef almak, tüm insanlık için kendini gerçekleştirmek ve bu amaçla örgütlenmeyle sosyal politikanın gücünü ve imkanını kullanmaktır.

II. SOSYAL HİZMETİN AMAÇ VE HEDEFLERİNİN TASNİFİ

Sosyal hizmetin amaçlarını tasnif ederken, güncel küresel zorluklar dikkate alınmalıdır. Küresel eşitsizlik, yoksulluk, dışlama ve savaş şartları, sosyal hizmeti uygulama açısından tehdit oluştururken, meslek elemanının sorumluluğunu artırmaktadır. Sosyal hizmet toplumsallaşma yolunda engellerle mücadele eder; bu engeller yapısal ya da akut sorunlar olarak karşımıza çıkar.

Genel anlamda sosyal hizmetin amaçları (Kut, 1988; Gökçearslan ve Doğan, 2016) şunlardır:

1. Sosyal sorunlar bağlamında insanların sorun çözme beceri ve kapasitelerini artırmak.
2. Sorunlarla baş etme ve mücadeleyi sürdürme kapasitelerini yükseltmek.
3. İnsanların sorunlarını çözebilecekleri kaynakları onlarla buluşturmak ve aracılık rolünü üstlenmek.
4. Sistemin fırsatlarına odaklanırken, hizmet sağlayan birim ya da kurumlarla insanları bir araya getirmek.
5. Sosyal hizmetin makro boyutu olan sosyal politika alanında iyileştirmelere odaklanmak.
6. Sosyal adalet ilkesinden hareketle risk altındaki dezavantajlı ve kırılgan gruplara yönelik farkındalık, hizmet ve savunuculuk yapmak.
7. Bilgi temelli hareket ederek, profesyonel bilgi ve becerileri ilerletmek ve profesyonel yaklaşımı uygulamalara yansıtılmaktır.

Zastrow (2013) ise sosyal hizmetin amaçlarını altı temel başlık altında tasnif etmiştir:

1. Problem çözme sürecini etkinleştirmek, baş etmek ve insanların gelişimsel kapasitelerini arttırmak.
2. İnsanları kendilerine kaynak, hizmet ve fırsat sağlayan sistemlerle ilişkilendirmek.
3. İnsanlara kaynak ve hizmet sağlayan sistemlerin insancıl çalışmalarını ve etkinliğini özendirmek. İnsanın yaşadığı sosyal çevre ve yapının insancıl temelde olması esastır.
4. Sosyal politikaları geliştirmek ve iyileştirmek. Sosyal çalışmacı sosyal politika anlamında planlayıcı rolündedir.
5. İnsan ve toplum refahını özendirmek. Yoksulluğa karşı insan refahını artırmak için çabalar.
6. Sosyal hizmet uygulamasını güçlendirecek araştırma, bilgi ve becerileri geliştirmek ve kullanmak.
7. Farklı kültürler bağlamında uygulamaları geliştirmek ve uygulamaya geçirmek.

III. UYGULAMA DÜZEYLERİNE GÖRE SOSYAL HİZMETİN AMAÇLARI

Sosyal hizmet, bireyle, grupta ve toplumla çalışır. Bu çoklu amaçlar birbirlerinin içine geçmiş, etkileşim ve iletişim halindedir.

A. Bireyle Sosyal Hizmet (Mikro Düzey)

Bireyle sosyal hizmet esas itibariyle bireyi esas alır ve hizmet bireyi güçlendirmeye dayanmaktadır. Bireyin mukavemetini artırarak sorunlarla baş etmesini kolaylaştırmayı hedefler.

Amaçları arasında; bireyin sosyalleşmesinin önündeki engelleri kaldırmak, birey üzerinde toplumsal sorunların yıkıcı etkisini azaltmak, bireyin toplum içindeki işlevselliğini artırmak ve etkinliğini artırmak yer alır. Bireyin sosyalleşmesi önündeki en önemli sorunlar psikolojik sorunlar olduğu için, psikolojik zararları telafi etmek amacıyla müracaatçıya psiko-sosyal destek sağlanır. Sosyal hizmet uzmanı, kişinin kendine yardım etmesi de sağlamayı amaçlar. İnsanın şerefi ve izzeti yara almasını diye kendi kendine yardımcı amaçlar. Birey güçlü ve etkin olursa toplumsal koşullara uyum sağlaması ve değişimi yönetmesi kolaylaşır.

B. Gruplarla Sosyal Hizmet (Mezzo Düzey)

Gruplarla sosyal hizmetteki amaç, grup üyelerine yönelik olmasıdır. Grup çalışması, grubu tehdit eden sorunların aşılmasında bir araçtır. Aileleri sıkıntıya sokan tüm sorunlara odaklanmıştır. Grup ve aile üyelerinin ihtiyaçlarını karşılarken, kendi aralarında uyumu hedef alır ve ilişkileri iyileştirir.

Grup çalışması, üyeler arasında yardımlaşma ve destek sağlayarak grup aidiyetini artırır. Grup, birey ile toplum arasında ara bir ilişkiyi tanımlayarak, sistemi bütün olarak değerlendirmiş olur. Grupla amaçlanan, toplumsal huzuru ve refahı hedeflemektir.

C. Toplumla Sosyal Hizmet (Makro Düzey)

Sosyal çalışmacının misyonu esas olarak insanları sosyalleştirmektir. Toplumsal sorunları çözmek için çözümler üretir. Toplumla sosyal hizmet müdahalesinin amacı; toplumun sosyal adalet içinde eşitlik temelinde varlık göstermesi için çalışmak, sosyal dışlanmaya karşı tavır almak, ırkçı ve cinsiyetçi eğilimlere karşı toplumu bilinçlendirmektir.

Toplumla sosyal hizmetin gerçekleştirmeye çalıştığı esas amaçlar şunlardır: Demokratik toplum düzenini oluşturmak, içerici toplumlar ve kurumlar yaratmak, ırkçı olmayan toplumlar ve kurumlar yaratmak, ve cinsiyetçi olmayan toplumlar ve kurumlar yaratmaktır. Sosyal hizmet uzmanı, kırılgan ve dezavantajlı kesimlere yönelik insani hizmetlere destek sağlar. Aynı zamanda, toplum kesimleri arasında iletişim ve sosyalleşme sorunlarına odaklanarak sosyal adaleti ve eşitlik duygusunu geliştirir, böylece toplum daha güçlü bir hale gelir.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş

ÜNİTE ADISOSYAL HİZMET ALANLARI VE HEDEF KİTLESİ I

ÜNİTE NO 5

YAZAR Dr.Öğr.Üyesi UMUT SOLMAZ

SOSYAL HİZMET ALANLARI VE HEDEF KİTLESİ

Sosyal hizmet; dezavantajlı bireylerin, grupların ve toplumların sorunlarını çözmeye, yaşam kalitelerini yükseltmeye ve sosyal adaleti sağlamaya yönelik uygulamalı bir meslek alanıdır. Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu, bu alanı toplumsal değişim, uyum ve güçlenmeyi destekleyen uygulamaya dayalı bir meslek olarak tanımlar. Çalışmalar mikro (birey), mezo (grup) ve makro (toplum) düzeyde yürütülür. Başlıca hedef gruplar arasında yoksullar, çocuklar, kadınlar, aileler, bağımlılar ve göçmenler yer alır.

Yoksulluk ve Sosyal Hizmet

Yoksulluk, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması durumudur ve mutlak, göreceli, insani, objektif ve subjektif gibi türleri vardır. Mutlak yoksulluk, yaşamsal gıda ve barınma gereksinimlerine ulaşamamayı; göreceli yoksulluk, toplumun genel yaşam standartlarının gerisinde kalmayı ifade eder. İnsani yoksulluk, insanca yaşam koşullarına erişememe; objektif yoksulluk, yoksulluk nedenlerinin ve çözüm yollarının önceden belirlenmesi; subjektif yoksulluk ise bireyin kendi yaşam standardını yetersiz görmesi durumudur.

Yoksulluğun nedenleri ekonomik (işsizlik, enflasyon), sosyal (eğitime erişim eksikliği, sağlık hizmetlerine ulaşamama), politik (yetersiz sosyal politikalar), çevresel (doğal afetler) ve bireysel/ailevi (bakmakla yükümlü kişi sayısı, engellilik) faktörleri içerir. Sonuçları bireysel, ailevi ve toplumsal düzeyde fiziksel/ruhsal sağlık sorunları, eğitimden dışlanma, çocuk işçiliği, suç oranlarında artış ve sosyal eşitsizlik olarak görülür.

Yoksullukla mücadelede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sosyo-ekonomik destek ve evde bakım yardımı; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aynı-nakdi yardımlar; yerel yönetimler sosyal kart, barınma ve gıda hizmetleri; Kızılay ve İHH gibi STK'lar ise insani yardımlar sunar.

Ailelerle Sosyal Hizmet

Aile, evlilik ve kan bağına dayalı, toplumsal yapının temel birimidir. Duygusal bağlar, karşılıklı sorumluluklar ve sosyal kurallar çerçevesinde varlığını sürdürür. Ancak aileler; iletişim bozukluğu, ekonomik sıkıntılar, rol çatışmaları, çocuk yetiştirme sorunları, şiddet, bağımlılık, sağlık ve kültürel çatışma gibi problemler yaşayabilir.

Ailelere yönelik hizmetlerde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) öne çıkar. Bu programla sosyal sorunlar yerinde tespit edilir, uygun kurumlara yönlendirme yapılır ve hizmet koordinasyonu sağlanır. Ayrıca koruyucu aile hizmetleri, kadın konuk evleri, aile eğitim programları, sosyal ve ekonomik destek hizmetleri de sunulur. Yerel yönetimler aile danışma merkezleri, kreşler ve sosyal yardım kartı hizmeti; STK'lar ise psiko-sosyal destek projeleri gerçekleştirir.

Çocuklarla Sosyal Hizmet

18 yaşını doldurmamış bireyler çocuk olarak tanımlanır. Suça sürüklenen veya korunmaya muhtaç çocuklar; yoksulluk, ihmal, istismar, eğitim yetersizliği, sağlık sorunları ve sosyal dışlanma gibi risklerle karşı karşıya kalır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, çocukların korunması ve desteklenmesi amacıyla koruyucu aile, evlat edindirme, Çocuk Evleri ve Çocuk Destek Merkezleri gibi hizmetler sunar. Bu sayede çocukların kurum bakımından çok aile ortamında yetişmesi hedeflenir. Yerel yönetimler çocuklara eğitim ve sosyal etkinlikler sağlarken; LÖSEV, TEGV ve UNICEF gibi STK'lar sağlık, eğitim ve bakım desteği verir.

Kadınlarla Sosyal Hizmet

Kadınlar, toplumsal yaşamda eğitim, sağlık, istihdam ve şiddet gibi alanlarda dezavantajlarla karşılaşabilir. Eğitimde kız çocuklarının okula gönderilmemesi, sağlıkta yetersiz hizmetlere erişim, istihdamda düşük katılım ve cinsiyet temelli ayrımcılık başlıca sorunlardır. Kadına yönelik şiddet ise hem fiziksel hem psikolojik zarar içeren ciddi bir toplumsal sorundur.

Kadınlara yönelik sosyal hizmetlerde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kadın konukevleri,

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM), KADES uygulaması ve eğitim programları öne çıkar. Yerel yönetimler kadın danışma merkezleri, sığınma evleri ve kooperatifler kurar; Mor Çatı ve KADEM gibi STK'lar da destek sağlar.

Bağımlılık ve Sosyal Hizmet

Bağımlılık; zararlı sonuçlarına rağmen tekrarlayan ve kontrolsüzce devam eden madde veya davranış kullanımını ifade eder. Kimyasal bağımlılıklar (sigara, alkol, madde) ve davranışsal bağımlılıklar (teknoloji, alışveriş, yeme, telefon, oyun, kumar, ilişki, iş, egzersiz, cinsel) olarak sınıflanır.

Bağımlılık; depresyon, anksiyete, özgüven kaybı, akademik başarısızlık, iş kaybı ve sosyal dışlanma gibi sorunlar doğurur. Türkiye'de mücadelede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı (AMATEM, ÇEMATEM, TRSM) ve Yeşilay (YEDAM, eğitim programları) ön plandadır.

Göçmenlerle Sosyal Hizmet

Göç; bireylerin ekonomik, sosyal, politik, çevresel veya güvenlik nedenleriyle yer değiştirmesidir.

Göçmenler, mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma, sığınmacı, göçmen veya geçici koruma statüsünde olabilir.

Göçmenler; ekonomik kayıplar, dil ve kültür engelleri, sosyal dışlanma, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim güçlükleri, entegrasyon sorunları yaşar. Bu durum sosyal hizmet ihtiyacını artırır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, sosyal hizmet merkezleri ve mobil ekiplerle hizmet verir. Göç İdaresi Başkanlığı uyum programları, geçici barınma ve toplum merkezleri sunar. Sağlık Bakanlığı Göçmen Sağlığı Merkezleri ile sağlık hizmetleri sağlar. IOM, SGDD-ASAM ve Kızılay gibi STK'lar insani yardım ve psiko-sosyal destek sunarken; yerel yönetimler dil kursları, meslek edindirme ve danışma hizmetleri verir.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş
ÜNİTE ADI Sosyal Hizmet Alanları ve Hedef Kitleleri II
ÜNİTE NO 6
YAZAR Prof.Dr. YUSUF GENÇ

SOSYAL HİZMET ALANLARI

Bu bölümde yaşlılık, engellilik, suçluluk, sokak çocukları ve evsizler gibi sosyal hizmetin birincil uygulama alanlarından bahsedilmektedir. Sosyal hizmet mesleğinin birçok uygulama alanı vardır. Bir soruna çözüm olarak genellikle bir tip hizmet yeterli olmamaktadır. Çünkü kişi, grup, aile ve toplumun ihtiyaçları çeşitlidir. Bu nedenle değişen zaman ve koşullara göre sorunların tabiatına bağlı olarak alanlar, alanlardaki hizmet türleri ve hacmi değişmektedir Sosyal hizmet mesleğinin profesyonel temsilcileri olan sosyal hizmet uzmanları, bu farklı ilgi alanlarına giren, farklı yaş ve ihtiyaç gruplarından bireylerin sorunlarının çözülmesi sürecinde katkıda bulunurlar.

YAŞLILIK

Yaşlılık, fizyolojik bir olgu olup, fertlerin fizikî ve ruhî güçlerinin geri dönülmez bir şekilde kaybolması sürecidir. Başlangıçtaki fizikî alandaki yetersizlikler, zaman içinde psikolojik alanda gerilemelere, dengesizliğe sebep olurken, fizikî ve psikolojik alandaki gerilemelerle birlikte sosyal alanda da gerilemeye sebep olmaktadır Yaşlılık, zaman faktörüne bağlı olarak kişinin değişen çevreye uyum sağlama gücü ile organizmanın iç ve dış etmenler arasında denge sağlama potansiyelinin azalmasıdır. Sosyal hizmet, yaşlılara yönelik hizmetlerde aktif rol alarak verilecek hizmetleri planlar, programlar, uygulanmasını takip eder ve hizmeti sonlandırır.

- Yaşlılık Tanımları Yaşlı; 65 yaş ve üstünde olan veya fizyolojik, bedenî, zihni, ruhî açıdan belirli derecede fonksiyonel kayba uğramış insana denir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), yaşlılığı “kişinin çevreye uyum sağlama yeteneğinin yavaş yavaş azalması” olarak tanımlamaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yaşlılık tanımına göre yaşlılık, zaman faktörüne bağlı olarak kişinin değişen çevreye uyum sağlama kudreti ile organizmanın iç ve dış etmenler arasında denge sağlama potansiyelinin azalması ve böylece yaşlanma ile ölüm olasılığının yükselmesidir.
- Yaşlanma Türleri Kronolojik Yaşlanma: Doğum yaşı ya da takvim yaşı olarak ifade edilebilir.
- Biyolojik (Fizyolojik) Yaşlanma: Organlar düzeyinde fonksiyon azalması, dokularda yıpranma ve tahribatın artmasıdır.
- Psikolojik Yaşlanma: Zekâ, hafıza ve duygu gibi alanlarda fonksiyon yitimi olarak ortaya çıkan, bunun yanı sıra geçmişe özlem, geleceğe dair güvensizlik duygusu, kimi zamanda önceden gerçekleştirilemeyen idealler ve başarısızlıklar için üzülmeye biçiminde ortaya çıkar.
- Sosyal Yaşlanma: Ferdin, toplum içindeki hayatında, çalışma ve sosyal işlerinde gücünün ve yeteneğinin azalmasıyla kaybolmasıdır.
- Yaşlılık Döneminin Genel Özellikleri Fiziksel Özellikleri: Bir insan yaşlandıkça, kas gücünün bir kısmı yitirilir, koordinasyon ve dayanıklılık daha zor hâle gelir. Yaşlıda güç ve kuvvet kaybı meydana gelir, vücutta ve deride yıpranma, aşınma ve kıvrılmalar oluşur.
- Psikolojik Özellikleri: Yaşlılık psikolojisine giren yaşlılar, eski alışkanlıklarından da kolay kolay kurtulamazlar. Buldukları muhiti ve evi değiştirmeye zorlandıklarında aşırı tepki gösterirler. Sosyal Özellikleri: Çekirdek aile modelinin ve boşanmış ebeveynlerden oluşan yalnız yaşayan kitlenin yaygınlaşmasıyla büyüyen yalnızlık ve toplumdan kopuş (sosyal ve duygusal izolasyon) karşımıza çıkar.

Gerontolojik Sosyal Hizmet

Gerontoloji, yaşlılığın sosyal, politik ve kültürel koşullarını, demografik değişimlerin sosyal sorunlara etkisini, yaşlanma ve göç sorununu, yaşlanmanın tarihsel boyutunu ve yaşlılıkla ilgili felsefi düşünceleri bütüncül yaklaşımla inceler. Geriatri, yaşlanmayı tıbbî açıdan ele alan, yaşamın ileriki yıllarında bireylerin sağlığının korunması, hastalıkların önlenmesi ve çok yönlü değerlendirme ile hastalıkların tedavisini hedef alan bir disiplindir Yaşlılara Dönük Sosyal Hizmetler Kimsesi bulunmayan veya kimsesi olup da bakım ve barınma ihtiyaçları karşılanamayan yaşlıların barınma ihtiyaçları huzurevleri adlı kamusal veya özel kuruluşlarda devlet tarafından karşılanmaktadır.

ENGELLİLİK

Engellilik başlığı altında; engellilik tanımları, engelliler kanunu, günümüzde engelliliğe bakış açısı, engelliler ve aileleriyle sosyal hizmet uygulamalarına değinilmiştir. Engelli, kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendisine yapması gereken işleri, bedensel veya ruhsal yeteneklerindeki kalıtsal ya da sonradan olma herhangi bir noksanlık sonucu yapamayan kişilerdir. Engellilik Tanımları 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun (md. 3/c) engelliği, “Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen kişi” şeklinde ifade etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) engelliliği, “Kişiden ya da bir bütün olarak vücuttan beklenen davranışlar, yetenekler ve görevler olarak ifade edilen normal aktivitelerin yerine getirilmesindeki eksiklik ya da sınırlılık” şeklinde tanımlamıştır. Engelliler ve Ailelerine Yönelik Sosyal Hizmet Uygulaması Engellilere yönelik hizmetler kapsamında bu bireylerin eğitimi, istihdamı, erişimi, barınması, bakımı, rehabilitasyonu ve sağlığının korunması gibi hizmetler sayılabilir. Sosyal hizmet açısından engellilik, bireyin hayatını düzene koyabilmesi ve sosyal görevlerini sorunsuz olarak yerine getirebilmesi için, özel ve sürekli olarak desteğe ihtiyaç duyması durumudur. Sosyal hizmet uzmanları engelli birey ve ailesinin günlük yaşama uyumu sürecini destekler ve bu yönde ekip çalışması içerisinde diğer disiplinlerden meslek elemanlarıyla birlikte çalışmalar yürütür. Engellilik konusunda toplumun bilinçlenmesiyle ilgilenir.

SUÇLULUK

Suç, insanlık tarihi boyunca tüm toplumlarda karşılaşılan bir olgu olması nedeniyle, sosyal hayatın ve algıların bir getirisi olarak suçun tanımlanması, hangi eylemlerin suç sayılması gerektiği, suç işleyen şahıslara karşı toplumun nasıl hareket edeceği gibi sorunlara her toplum tarih boyunca farklı çözümler getirmeye çalışmıştır.

Suçluluk Alanı ile İlgili Bazı Tanımlar

- Suç: Toplumun üst yapı kurum ve kuruluşlarıyla çelişen düşünce ve eylemlerdir. Suçlu (Hükümlü): İşlediği suçtan dolayı kesinleşmiş mahkeme (yargıç) kararıyla belli bir cezayı çekme cezası verilmiş kişidir.
- Suçluluk: Suçluluk, kişiyi toplum halinde yaşayan öteki bireylerin karşısına çıkaran bir çatışmanın ürünüdür.
- Ceza: Toplumsal yapı içerisinde var olan ahlak, din ve hukuk gibi üst yapı kurumlarına aykırı fiil ve görüşlere uygulanan yaptırımlardır. Tutuklu: Hukuk karşısında, suç işlediğine dair aleyhinde güçlü belirtiler ya da deliller bulunan, yasanın öngördüğü koşullarla ve yargıç kararıyla gözaltı süresinin bitiminden sonra özgürlüğünden yoksun kılınarak tutukevine konulan ve henüz suçu karara bağlanmamış, cezası kesilmemiş kişidir [16].
- Tutuklama: Cezanın muhakemesi sırasında delillerin korunmasını, sanığın kaçmasını önlenmesi ve böylece muhakeme sonunda verilebilecek cezanın yerine getirilebilmesini amaçlayan bir koruma tedbiridir. Cezaevi: Hüküm giymiş kişilerin cezalarını çekmesi için hapsedildikleri yerlerdir.
- İnfaz: İnfaz kavramı yerine getirme, uygulama anlamına gelmektedir. Hukuki açıdan infaz ise yargı kararlarının yerine getirilmesini ifade etmektedir. Suça itilmiş çocukların yeniden topluma kazandırılmaları, toplumda meydana gelen kabahat, cürüm ve suçların önlenmesi, bu amaçla bireylerin rehabilitasyonu, sosyal refahın sağlanmasında, sosyal adalet ve sosyal barışın korunmasında büyük önem taşımaktadır.

Suçta itilmiş çocuklar- cezaevleri ve çocuk mahkemeleri Suç Sonrası Mağduriyet - Mağdur Bilimi (Viktimoloji) ve Sosyal Hizmet Mağdur, adli açıdan suç teşkil eden bir fiilden zarar görmüş kişiyi ifade etmektedir. Mağduriyet kavramı türlerine göre; suç mağdurları, töre mağdurları, insan unsurlu felaket mağdurları ve doğal afet mağdurları şeklinde belirtilebilir. Sosyal hizmet uzmanları, çocuk suçluluğu alanında geniş bir değerlendirme görüşüne, pek çok koşul ve düzeyde müdahale geliştirme özelliğine sahip olmalıdır.

SOKAK ÇOCUKLARI

Sokak çocukları; ebeveynin koruması ve bakımının yetersizliği sebebiyle, kısmen veya bütünüyle, kısa veya uzun bir dönem için sokaklarda yaşamak mecburiyetinde kalan, 18 yaşın altında bulunan çocuklardır. Sokak çocukları ve sokağın çocukları diye ayırmak gerekir. Ailesinden tam kopmamış ve sokakta çalışanlar sokak çocukları, sokağı mesken edinenler ise sokağın çocuklarıdır. Sokak çocuğu kategorisine giren çocuklar şu şekilde sıralanabilir: Ailesi olmayan çocuklar, ailesi olup ailesi tarafından istismar edilen çocuklar, ekonomik sıkıntı çeken ailelerin çocukları, ailesinde geçici veya uzun süreli krizler (hastalık, tutukluluk, göç vb.) yaşayan ailelerin çocukları, sosyal problemlili ailelerin çocukları, alkol, uyuşturucu vb. zararlı alışkanlıkları olan ailelerin çocukları.

Sokak Çocuklarının Genel Profili Sosyal ve ekonomik sıkıntı çeken ailelerin çocukları, ailesi olmayan çocuklar, ailesi olup ailesi tarafından istismar edilen çocuklar, geçici veya uzun süreli krizler (hastalık, tutukluluk, göç vb.) yaşayan ailelerin çocukları, bağımlılık ve zararlı alışkanlıkları olan ailelerin çocukları şeklinde açıklanabilir. Sokak Çocukları ve Aileleriyle Sosyal Hizmet Sokak çocukları ülkemizde son yıllarda ön plana çıkan bir sosyal hizmet alanıdır. Sokakta yaşayan ve sokakta

çalışan çocukların güvenli bir aile ortamında yaşamaları ve eğitim hayatlarına devam edebilmeleri sosyal hizmet açısından önemli bir hedefdir. Aile yapısı, yetişme tarzı gibi çeşitli problemler nedeniyle evden kaçan çocuklar bu durumu alışkanlık hâline getirerek, sokağı yaşam biçimi (kültür) olarak kabul etmektedirler. Gözden uzak, ıssız yerlerde, köprü altlarında ve terk edilmiş evlerde son derece kötü koşullarda ama olabildiğince özgür olduklarını sandıkları bir yaşamda her türlü tehlikeyle karşı karşıya kalmaktadırlar.

- Sokakta Sosyal Hizmet (Mobil Sosyal Hizmetler): Bu hizmetin hedef kitlesi; sokak çocukları, şiddete meyilli olan veya şiddet gösteren gençler, AIDS'li insanlar, fahişeler, madde bağımlıları, alkolikler, evsizler, yabancılar ve azınlıklar gibi gruplardır.

Bu hizmetin hedefleri: Hayatla mücadelede gençlere yardımcı olmak, gençlerin hayat şartlarını iyileştirmek ve onları topluma kazandırmak, aile çocuk ilişkilerinin düzeltilmesinde yardımcı olmak.

EVSİZLER

Geleneksel konutların dışında sokakları, terk edilmiş evleri, otobüs duraklarını, parkları mesken edinmiş, yoksulluk, işsizlik, göç, düzensiz kentleşme, eğitimsizlik, sağlık sorunları, aile içi şiddet, boşanma, madde bağımlılığı gibi sosyal sorunların bir yansıması olarak evsizlerin, toplumun diğer fertleri gibi barınma ve güvenliklerinin temin edilmesi, fizyolojik gereksinimlerinin sağlanması sosyal hizmetin öncelikli görevlerindedir.

Evsizlik Tanımları Evsizlik, bireyin sağlıklı ve güvenli bir ortamda yaşayabileceği meskene sahip olmaması durumudur.

- Evsizlik; yoksulluk, işsizlik, göç, kentleşme, engellilik, toplumda aktif bir role ve işleve sahip olamama, madde kullanımı gibi sorunların sonucu olarak da ortaya çıkmaktadır. Evsizlik bireyselden ziyade sosyal bir sorundur. Evsizlik Sınıflaması Evsizler; zamansal, coğrafi ve tipografik olarak üç ana sınıfta toplanabilir.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş

ÜNİTE ADI Sosyal Hizmet Yaklaşımları

ÜNİTE NO 7

YAZAR Prof.Dr. YUSUF GENÇ

SOSYAL HİZMET TEORİLERİ

Sosyal hizmet uzmanları, sorun çözme sürecinin her aşamasında müracaatçılarla birlikte çalışmakta, müracaatçılarla kaynaklar arasında bağlantı kurmakta ve kaynakların ulaşılabilirliği için var olan organizasyonlara müdahale etmektedirler. Sosyal hizmet uzmanları, sorunları tüm yönleriyle ele almakta, sistemlerin kendi aralarındaki ilişkilerden kaynaklanan boyutları analiz etmekte, çevresi içinde birey yaklaşımdan hareket ederek bireyi etkileyen sorunların dinamiğini çözmeye çalışmaktadırlar. Henüz keşfedilmemiş olsa da her bireyin güçlü bir yanı bulunmaktadır ve her çevre kaynaklarla doludur. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları meslekî müdahalelerinde bireylerin değişme kapasitelerinin var olduğu ilkesinden hareket ederler. Genelci Yaklaşım Genelci yaklaşım sosyal hizmet amaçlarını gerçekleştirmek için soruna sebebiyet veren tüm unsurları içeren, çok sistemli bir bakış açısı ortaya koymaktadır. Sosyal hizmet uzmanları sorun çözme sürecinin her aşamasında müracaatçılarla birlikte çalışır, müracaatçı ve kaynaklar arasında bağlantı kurarlar. Kaynakların ulaşılabilirliği için organizasyonlara müdahale eder, kaynakların eşit bir biçimde dağılımını sağlarlar. Genelci yaklaşımı çalışmalarında esas alan sosyal hizmet uzmanları uygun teknik ve meslekî beceriler kullanarak çeşitli düzeylerde (mikro, mezo, makro) müracaatçı sistemlerine müdahalelerde bulunurlar. Sistem Teorisi Sistem, sosyal ve uygulamalı bilimlerde karşılıklı ilişki halinde bulunan elemanların oluşturduğu bir bütünü ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Sistem kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Genel sistem teorisinin kurucusu Ludwing von Bertalanffy'nin "karşılıklı ilişki halinde bulunan elemanlar topluluğu" olarak tanımladığı sistem kavramı, günümüzde daha çok "her biri değişik durumlarda bulunabilen çeşitli elemanların bir bütünü" şeklinde tanımlanabilmektedir. Ayrıca, "kendi aralarında ilişkili öğeler bütünü veya bir aradaki işlevler dizisi" şeklinde de tanımlanabildiği gibi sistemin, "nesnelerin, bu nesnelere ve onların simgeleri arasındaki ilişkilerin bir bütünü" olarak da tanımlanması mümkündür.

Sistem yaklaşımı üç temel ilkeye dayanmaktadır:

1-Bütünsel yaklaşım: Bütünsel yaklaşımda incelenen sistem, bir bütün olarak ele alınır. Sistemin incelediği sorunlar birbirinden ayrı değil, bir arada ele alınır. Bunlardan birine getirilen çözüm, başka bir sorunun çözümü ile ilişkilidir.

2-Disiplinlerarası yaklaşım: Disiplinlerarası yaklaşım ilkesi, incelenen sistemi bir bütün olarak görmeyi ve gerekli sonucu, o sistemin üzerine farklı görüş açılarını yöneltmeyi sağladığı için bütünsel yaklaşımın bütünleyicisidir. Eğer sorunlar üzerine tek bir bilim dalının görüş açısı ile yaklaşılsa varılan sonuçlar ön yargılı ve kısmen yanlış olur. Bu yüzden disiplinlerarası yaklaşımın temel düşüncesi, incelenen sorun üzerine değişik açılardan yaklaşımdır.

3-Bilimsel yaklaşım: Bilimsel yaklaşım ise, bütünsel ve disiplinlerarası yaklaşımın somut düzeyde bir yöntemidir. Karar vermeyi ve sorun çözmeyi bütünsel yönetime dayandırması, bu yaklaşımın en önemli özelliklerinden birisidir. Bu yaklaşım, problem çözümünde sağduyu ve sezgiyi aşmış karar verme ve sorun çözüme kendine özgün sistematik yöntemini kurmuştur. Sistem yaklaşımı ile ilgili temel kavramlar; açık sistem, kapalı sistem, çevre, dinamik denge, sınırlar ve geri bildirim olarak kategorize edilmektedir. Ekolojik Sistem Yaklaşımı Ekolojik sistem yaklaşımının teorik temeli Ludwig Von Bertalanffy'nin genel sistem yaklaşımına dayanmaktadır. Bu yaklaşım çerçevesinde insanlar bir sosyal ağ içerisinde var olan canlılar olarak görülmektedir. Bireyin davranışı ve gelişimi, yaşadığı sosyal ağ içerisinde meydana gelen etkileşimlerin yönüne göre değişmektedir. İnsan davranışı bireysel ve sosyal çevre arasında süregelen karşılıklı etkileşimin bir ürünüdür. Sosyal ağ içerisinde; ev, aile, kültür, alt kültür, toplum, okul gibi sistemler yer almaktadır. Bir sistemde yaşanan bir değişim diğer sistemleri de etkilemektedir. Sözelimi aile içerisinde ebeveynlerin ilişki süreçlerinde meydana gelen bir değişim, ailedeki çocuğu; çocuğun motivasyon sürecinde meydana gelen değişim ise onun yaşantısını olumsuz yönde etkileyecektir. Ekoloji kavramını davranış bilimlerinde ilk kez kullanan 1965'te psikolog Roger Barker olmuştur. Kavramın sosyal hizmet uygulamalarına girişi ise, Carel Germain'in 1979'da uyum dengesi olarak tanımladığı çevre ve insan organizması arasındaki karşılıklı uyumun önemine işaret

etmesi sonucudur. Ekolojik sistem yaklaşımına göre insan organizması ile çevrenin özellikleri karşılıklı uyum içinde olmalıdır (Turan, 1999). Yaklaşımın anahtar ögesi ise çevresi içinde birey kavramıdır. Ekolojik sistem yaklaşımının; sistem, sosyal çevre, karşılıklı ve tek yönlü etkileşim (interaksiyon ve transaksiyon), enerji, kesişim, adaptasyon, başatma, karşılıklı bağımlılık şeklinde sıralanabilecek temel kavramları bulunmaktadır. Sistem yaklaşımı tüm bu kavramlar çerçevesinde tanımlanmakta ve ele alınmaktadır. Güçlendirme Yaklaşımı Güçlendirme yaklaşımı, toplumsal organizasyon yöntemleri, yetişkin eğitim teknikleri, feminist teori ve politik psikoloji ile bağlantılıdır. Geniş açıdan bakıldığında yazarlar, güçlendirmeyi kolektif politik güçlerdeki artış olarak tanımlamaktadırlar. Daha dar bir açıdan bakıldığında ise, yapısal düzenlemelerde herhangi bir değişikliğe gidilmeksizin bireyin güç ve kontrol artışında kişisel duygularının gelişimi olarak tanımlamaktadırlar. Güçlendirme yaklaşımının farklı boyutları vardır. Bunlar; güçlendirmenin kişisel boyutu, güçlendirmenin durumsal boyutu, güçlendirmenin kişilerarası boyutu, güçlendirmenin sosyo-politik boyutu, güçlendirmenin eğitsel ve ekonomik boyutudur. Güçlendirme yaklaşımına dayalı meslekî uygulamalarda, kişisel yeterlilikler, beceriler, toplumsal koşullar ve bireysel sınırlılıkların tanımlanması önemlidir. Böylelikle müracaatçılarla işbirliği içerisinde sosyo-politik çevrenin onların gereksinimlerine de cevap olabilecek şekilde yeniden düzenlenmesi ve mevcut toplumsal kaynakların dezavantajlı gruplar lehine harekete geçirilmesi mümkündür. Güçlendirme kökenli stratejilerden ilki, kişisel beceriyi arttırmak; ikincisi, grup bilinci oluşturmak; üçüncüsü, kendini suçlama duygusunu azaltmak ve sonuncusu, değişim için kişisel sorumluluk almaktır. Profesyonel bir meslek elemanı tarafından gerçekleştirilecek güçlendirme odaklı müdahalelerde başvurulan birtakım güçlendirme teknikleri bulunmaktadır. Bunlar; müracaatçının problem tanımını kabul etmek, mevcut güçleri tanımlamak ve yapılandırmak, müracaatçının içinde bulunduğu durumun güç analizini yapmak ve müracaatçıya spesifik becerileri öğretmektir.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş

ÜNİTE ADI Sosyal Hizmet Türleri

ÜNİTE NO 8

YAZAR Prof.Dr. YUSUF GENÇ

Bu ünite de sosyal hizmet türleri üzerinde durulacaktır. Sosyal hizmet türleri, sosyal hizmet ihtiyacına binaen sosyal hizmet uzmanı tarafından uygun görülen kişiye veya gruba özel spesifik sosyal hizmet uygulamalarına denir. Sosyal hizmet türlerini, mekân bakımından evde, kurumda, hastanede, ceza ve tevkif evlerinde sosyal hizmetler olarak sayabiliriz. İhtiyaca binaen veya şartların gereği olarak; tıbbî, psikiyatrik, psikolojik, manevî, meslekî, orduda, işletmelerde, okulda, doğal afetlerde ve çok kültürlü sosyal hizmetler olarak sıralayabiliriz. **MEKÂN BAKIMINDAN SOSYAL HİZMET TÜRLERİ** Evde sosyal hizmetler: 1-) Evde bakım Hizmetleri: Bakıma ihtiyacı olanlara ve aile fertlerine yaşadıkları ve kendilerini en rahat hissettikleri ortamda sunulan sağlık ve bakım hizmetine evde bakım denir. 2-) Evde Sağlık Bakımı: Evde sağlık bakımı, sağlık personeli tarafından evde yürütülen genelde kısa süreli tıbbî takip hizmetleridir. 3-) Evde Sosyal Bakım: Koruyucu, tedavi ve rehabilite edici hizmetlerden bedenî, ruhî ve psiko-sosyal yönden ihtiyaç duyan ve evinde yaşamak isteyen bakıma muhtaç insanlara, multidisipliner hizmet organizasyonu çerçevesinde verilen profesyonel ve kaliteli bakım hizmetleridir. 4-) Evde Eğitim Hizmetleri: Evde eğitim hizmetlerinin amacı, okul öncesi ve ilköğretim çağındaki özel eğitim gerektiren bireylerden eğitim-öğretim kurumlarından doğrudan yararlanamayacak durumda olanlara evde verilecek eğitim hizmetlerini planlamak ve yürütmekle ilgili usul ve esasları düzenlemektir. 5-) Evde Hemşirelik Hizmetleri: Bakıma muhtaç hastanın bakıcı personel veya hemşire tarafından evinde bakılmasına, evde hemşirelik hizmetleri denir. 6-) Evde Tam Gün Bakım Hizmetleri: Evde profesyonel bakıcılar tarafından belirli bir süre için veya sürekli olarak tam gün bakım hizmetlerinin verilmesidir. 7-) Evde Yaşlı ve Engelli Bakımı: Bakıma muhtaç yaşlıların, fizikî -ruhî-zihnî engellilerin ve(ya) akut ve kronik hastaların, içinde yaşadıkları meskenlerde bakımlarına yönelik aile fertleri tarafından (dâhilî) veya sosyal bakım hizmetleri sunan kurum ve kuruluşların profesyonel bakıcı uzmanları veya sağlık ekibi tarafından (haricî) yürütülen hizmetlerin bütünüdür. 8-) Eve Yardımcı (Evde Takip) Hizmetler: (Uzman) Bakıcı tarafından ev içinde yürütülen kişi odaklı temel (öz) bakım ve ev idaresine yönelik günlük hizmetlerdir. Bu hizmet, ev ortamında bakılan bakıma muhtaç kişinin yemek hazırlama, bulaşık yıkama, çamaşır yıkama ve temizlik gibi daha çok sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya dönük destek hizmetlerini kapsamaktadır. 9-) Eve Yemek Götürme Hizmetleri: Kendi yemeklerini yapamayacak durumda olan veya geçici bir süre ile yemek hazırlama ve pişirme işlevini yerine getiremeyenlere bakıma muhtaç kişilerin evlerine sıcak yemek servisi yapılmasıdır. 10-)Evde Tamir ve Bakım Hizmetleri: Bakıma muhtaç kişinin içinde yaşadığı mekâna yönelik bakım dışı teknik destek ve yardım hizmetleridir. Bu hizmet, ev işlerine ve düzenine yönelik yardımlardan oluşmaktadır. Evin temizlik, ütü ve alışveriş gibi hizmetlerinin daha kolay yapılabilmesi ve daha güvenli yaşamayı sağlayacak ev düzeni değişiklikleri yapılır. Kurumsal Sosyal Hizmetler Kurumsal Bakım Hizmetleri: Herhangi bir sosyal hizmet kurumunun (bakım merkezinin) kendi bünyesinde verdiği profesyonel bakım hizmetidir. Bakım merkezlerinde geçici ama tam gün (belirli bir süre için), kalıcı ama gündüzlü (kısmi kurumsal bakım veya sürekli ama yarı gün veya tam kalıcı (sürekli ve tam gün) verilen bakım hizmetleridir. Kurumsal bakım hizmetlerinin amacı, bakıma muhtaç kişinin hayat kalitesinin korunması, çevresel şartlara uyum, kişisel bakım becerilerinin yeniden kazandırılması, kendisini değerli ve saygın hissetmesi, kültürel yapısına ve dinî inançlarına uygun bakımın sunulmasıdır. **CEZA VE TEVKİF EVLERİNDE SOSYAL HİZMETLER** Cezaevi, hükümlülerin veya zanlıların içinde hapsedildikleri veya tutuldukları yerdir. Ceza, suç işleyen kişiye mahkemece uygulanan yaptırım ve kanun dışı eyleme karşı ödenen bedeldir. Ceza vermenin üç gayesi vardır bunlar: Adaletin tesisi, sosyal rehabilitasyon ve sosyal düzeni korumaktır. Cezalar açık ver kapalı ceza infaz kurumlarında uygulanır. Sosyal hizmet uzmanları, yeniden sosyalleşme çabalarına yönelik olarak hükümlülerin istekli ve gönüllü olmaları yönünde teşvikte bulunurlar ve hükümlülerin rehabilitasyonu maksadını güden manevî ve sosyo-kültürel programlar uygularlar. Adli Sosyal Hizmet Adli takibe girmiş vakaların incelenmesi, değerlendirilmesi, bu vakalara muhatap olan müracaatçıların ekonomik kayıpları ve psiko-sosyal sorunlarının çözümü için ortaya konulan çabalar, adli sosyal hizmet uygulamalarını oluşturmaktadır. Adli takibe maruz kalan bir suçlunun zararsız hale

gelmesi, işlemiş olduğu suçtan dolayı taşınmış olduğu ezikliği ve dışlanmışlığın bertaraf edilerek müracaatçının tekrar topluma kazandırılması, sosyalleşmesi, toplum tarafından kabulünün sağlanması ve aynı suçu bir daha işlememe eğiliminin oluşturulması sosyal hizmet mesleğinin görevidir. Suç işleyen kişinin ruhsal ve aklî denge durumu, suç işlemekteki hata, kasıt veya bilmemeden kaynaklanan gerekçelerin bilinmesi son derece önemlidir. Denetimli Serbestlik Denetimli serbestlik, kişinin işlediği bir suç nedeniyle tutuklanması ya da mahkemece hakkında hapis cezası verilmesi sonucunda ceza evine girmesi yerine, cezasını toplum içerisinde gözetim ve denetim altında çekmesidir. Bu yöntemle suç işleyen kişinin cezaevinde ceza çekmesi yerine sosyal bir takım uygulamaları ifade ederek hem cezasını çekmesi hem de sosyal bir ders kazanması sağlanır. Denetimli serbestlikte esas amaç ıslahıdır. Suçlunun ıslah yoluyla topluma kazandırılması amaçlanır. HASTANELERDE SOSYAL HİZMETLER Psiko-sosyal sağlık, bireyin kendi iç dünyası ile dış dünyasına başarılı bir uyum sağlayabilmesi, kişinin yaşama sevinci duyabilmesi, kendisiyle olduğu kadar, diğer insanlarla da iyi ve dengeli ilişkiler kurabilmesi, onlar tarafından kabul edilmesi ve başarılı insanî ilişkiler gösterebilmesidir. Sosyal hizmet uzmanları hastanelerde sosyal serviste görev alırlar. Görevleri hastanın yatış öncesi, yatış süreci ve tahliye sonrası olmak üzere üç ana bölümden oluşur. Yatış işlemleri hakkında hasta ve yakınlarına bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti verilir. Hastaneye getirilmesi zor olan hastalar için rapor hazırlanır, bu rapor yoluyla hastaneye nakli gerçekleştirilir. Tıbbî Sosyal Hizmetler Tıbbî sosyal hizmet, hastanelerde ve diğer sağlık ortamlarında hastaların ve ailelerinin hastalıkla ilgili sosyal ve psikolojik problemlerini çözmeyi amaçlayan sosyal hizmet uygulamasıdır. Psikiyatrik Sosyal Hizmetler Psikiyatrik sosyal hizmet alan olarak; psikiyatrik sosyal hizmet kavramı, ilke, yöntem ve teknikleri ile psikopatoloji, akıl hastalıklarının sınıflandırılması, akıl hastalıklarının tedavisi, ruh sağlığı ve akıl hastalıkları alanındaki kuramların incelenmesi, akıl hastalıklarının toplum ve aile üzerindeki etkisi, ruh sağlığı alanındaki hizmet sistemleri gibi konuları kapsamaktadır. İHTİYACA BİNAEN SOSYAL HİZMETLER Orduda Sosyal Hizmetler Ordu mensuplarının psikolojik, manevî ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasına dönük sosyal çalışma faaliyetlerine orduda sosyal hizmet denmektedir. Ordu personelinin savaş sonrası travmalarla baş etmesini sağlamak ve kritik görevlerdeki askerî personelin stres ve moral destek çalışmalarıyla güçlendirilmesini temin etmek üzere çalışan sosyal hizmet uzmanları hem meslekî eğitim ve organizasyon çalışmalarını yürütmüşler hem de hastanelerde özellikle psikiyatri kliniklerinde tedavi ekibinin önemli bir unsuru olarak çalışmışlardır. İşletmede Sosyal Hizmetler İşletmelerin sosyal sorumluluk kapsamında işyerinde muhtemel çatışmaları önleyici ve iç barışı sağlayıcı sosyal müdahale türlerinin bütünüdür. Okulda Sosyal Hizmetler Okul idaresi, öğretmen ve sosyal hizmet uzmanı (gençlik hizmetleri) iş birliği çerçevesinde ders saatleri dışında okul ve çevresinde sürekli olarak yürütülen sosyal pedagojik faaliyetlere okul sosyal hizmeti denir. Okul ortamlarında sosyal hizmet, öğrencinin okul performansına, okul başarısına etki eden biyo-psiko-sosyal faktörler üzerine odaklanır. Doğal Afetler ve Sosyal Hizmet Ekolojik dengeyi bozarak, can ve mal kaybıyla fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar meydana getiren, toplumun olağan hayatını zorunlu olarak değiştiren, kişinin uyum sağlama ve yanıt verme kapasitesini aşarak, dış yardıma ihtiyaç duyuran doğal, teknolojik ve insan kaynaklı olaylara afet denir. İnsan yaşamını olumsuz etkilemesi itibariyle asıl afet, afet olayının bitmesinden sonra başlamaktadır. Çünkü afetlerin etkili olduğu bölgede meydana gelen can ve mal kaybı insanların ruhsal ve ekonomik yaşamını ciddi derecede olumsuz etkilemekte ve dolayısıyla aile hayatında da çözümler meydana getirmektedir. Doğal afete yönelik, afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası olmak üzere üç ayrı süreçte farklı hizmetler sunulmaktadır. Afet öncesinde olası afet hâline hazırlıklı olmak, gerekli önlemleri almak ve halkı afetlere karşı bilinçlendirme gibi çalışmalar yapılabilir. Afet sırasında gerçekleştirilen hizmetler öncelik sırasına göre kurtarma, tedavi etme, barınak sağlama ve yaşam döngüsünü devam ettirici maddî kaynaklarla bağlantı kurma gibi öncelikli güvenliği sağlamaya yöneliktir. Çok Kültürlü Sosyal Hizmet İnsanların ve (yerel) toplumların farklı öznel ve kültürel özelliklerini dikkate alan bir sosyal hizmet anlayışı ve uygulamasıdır. Çok kültürlü toplumların değerlendirilmesi ve özel ihtiyaçlarının karşılanmasına dönük medeniyet, din, dil, etnik mensubiyet gibi özel sosyo-kültürel olgu ve durumları dikkate alan entegre sosyal hizmet programıdır.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş

ÜNİTE ADI Sosyal Hizmet Eylemleri

ÜNİTE NO 9

YAZAR Prof.Dr. YUSUF GENÇ

SOSYAL HİZMET EYLEMLERİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Bu ünite de sosyal hizmetin kavramsal çerçevesine ve sosyal hizmetin eylem türlerine değinilmiştir. Max Weber sosyal eylemi dört tip eylem aracılığı ile sınıflandırır (Weber, 2002): Amaca Dayalı Akılcı Eylem (Araçsal eylem): Bu eylem tipinde aktör eylemini diğer bireylerin beklentilerine ve eylem nesnesinin yarattığı sosyal çevresel beklentilere göre belirlemektedir. Değere Dayalı Rasyonel Eylem: Eylemin belirleyicisi aktörün etik, estetik, dinsel, sosyal gerçeklikler ve bu değerlere bilinçli olarak inancıdır. Duygusal Eylem: Bu eylem tipinde belirleyici nokta, aktörün mizacının ve içinde bulunduğu öznel durumun eylemi ve eylemin araçlarını belirlemesidir. Geleneksel Eylem: Bu eylem tipinin belirleyicisi, kökleşmiş ve değiştirilmesi çok zor olan geleneksel alışkanlıklardır.

SOSYAL HİZMET EYLEM TÜRLERİ

Mercek Altına Alma Sosyal hizmet uzmanı, sorunlarını günlük olayların akışına göre çözmeye çalışan ve bunun ötesine geçemeyen müracaatçıları fikren ve ruhen destekleyerek yönlendirir, sorunlarının kısa bir zaman içinde çözüleceğinin izlenimini verir, bireyin kendine güvenini sağlar ve bunun için izlenecek yöntemleri de belirler. Olayların çözümüne yönelik geliştirilen uygun yöntemler, sorun çözme sürecini mercek altına almayı sağlar. Bir yöntem ve eylem aracı olarak mercek altına alma, planlanan görüşmelerde çözüme odaklanan ve daha kısa zamanda sonuca ulaşmayı sağlayan önemli bir eylemdir. Toplum tarafından genel kabul görmüş davranış kalıplarını korumak, sürdürmek, bunları gelecek nesillere aktarmak ve sosyal sapmaları önlemek için bireylere değerlerin ve kültürün normal kurallarına saygılı olmayı öğreten planlı, sistemli, resmî veya gayri resmî denetim mekanizmalarına ihtiyaç vardır. Sosyal kontrol mekanizmaları kişilerin sosyalleşmesi sürecinde sosyal davranış kalıplarını öğrenmelerine, onlara uygun davranmalarına ve onları sürekli hale getirmeye katkı sağlamaktadır. Sosyal Haklardan Yararlanma Sosyal haklar sosyal devletin öncelikleri arasındadır. Yere, zamana, zemine ve mekâna göre değiştirilemez ve bu haklardan kimse kısıtlanamaz. Korunmaya muhtaç grupların bu haklardan mahrum bırakılması veya bu haklar ihtiyaç duymaları halinde sosyal hizmet mesleği ve çalışanları devreye girer ve müracaatçıları koruma altına alır, haklarını savunur ve onlara yol gösterir.

Kendini Yorumlama (Yorum Örneği)

Yorum örneğinin eylem boyutu şu süreçten geçmelidir (Seyyar ve Genç,2010): Müracaatçı ile tanışma ve görüşme: Sosyal hizmet uzmanın görevi, müracaatçı ile iyi ve samimi ilişki kurarak liyakatine uygun bir şekilde profesyonelce dinlemek ve onu içinden geldiği gibi konuşmaya teşvik etmektir. Psiko-sosyal tahlil ve teşhis: Sosyal hizmet uzmanı müracaatçının hayatına dair günlük ve olağan dışı olayları iyi ve doğru yorumlayabilmesi için onun ruh halini, içselliğini, duygularını, hislerini, ailesini ve sosyal çevresini iyi okuyabilmelidir. Planlama ve uygulamaya dönük girişimler: Vakaya veya kişiye özel hazırlanan plan uygun bir zeminde uygulamaya konur. Bu şekilde geliştirilen bir terapi sosyal hizmette vaka yönetiminde başarıyı önemli derecede etkiler. Kriz Müdahalesi Baldwin'e göre, durumsal krizler, yaşamsal krizler, travmatik stres sonucu oluşan krizler, gelişimsel krizler, psikopatolojik krizler, psikiyatrik aciller olmak üzere 6 tip kriz vardır. Kriz aşamasında sosyal hizmet uzmanına düşen görevler, dikkat, soğukkanlılık, otokontrol ve sabır, sorumluluktur. Kriz belirtileri ise panik veya yenilgi hisse, çaresizlik, stres belirtisi kurtulmaya odaklanmadır. Çoklu Bakış Açısı Sosyal sorunların sebeplerinin tespitinde ve ihtiyaç duyulan sosyal yardım ve destek türlerinin belirlenmesinde birden fazla düşünce ve eylem içeren bir sosyal hizmet uygulama biçimi ve yöntemine çoklu bakış denir. Sosyal hizmet sorun alanları çok fazla olup toplumun tüm katmanlarını ilgilendirmektedir. Sosyal hizmet uzmanı sosyal sorunların çözümünde birden çok metot ve yöntemden yararlanır. Bireyi grup içinde değerlendiren ve yorumlayan sosyal hizmet mesleği vaka yönetiminde bütüncül bir yaklaşım sergiler ve determinist bir bakış açısı izler. Ayrımcılık İle Mücadele Sosyal psikolojide ayrımcılık, aynı sosyal konumda veya kategoride olan kişi ve gruplara karşı ön yargılı davranmak, azınlık bir grubun üyelerine karşı adil ve eşit olmayan davranışlar sergilemek, kişiye, ferdi yeteneği dışındaki ölçütlerle farklı muamele yapmak ve hak ölçütlerinden uzak farklı davranmak olarak

tanımlanmaktadır.

Ayrımcılık Türleri Ayrımcılık 3 şekilde inceleyebiliriz.

Bunlar:

- Mikro Ayrımcılık: Farklı ırklara ve azınlıklara, yaşadıkları ülkede uygulanan ayrımcı politikalar.
- Mezzo Ayrımcılık: Irk gruplarının, yerleşim bölgeleri açısından birbirinden ayrılması.
- Makro Ayrımcılık: Çok sayıda ırk gruplarının toprak parçası itibariyle birbirlerinden ayrılması.

Ayrımcılıkla mücadele eylemleri meşru zeminde ve idari, hukukî, toplumsal ve kültürel alanlarda yürütülür. Sosyal Dışlanmışlık İle Mücadele Sosyal dışlanma beş temel alanda gerçekleşmektedir: Fiziksel dışlanma, ekonomik dışlanma, mekânsal dışlanma, siyasi dışlanma ve kültürel dışlanma. Bu unsurlar kendi içinde ayrıca gruplanmaktadır. Sosyal hizmet sosyal dışlanmanın her çeşidiyle mücadele etmekte ve müracaatçıları dışlanma unsurlarına karşı korumaktadır. Sosyal hizmet uzmanı, olgu olarak sosyal dışlanmayla, olay olarak sosyal dışlanmışlık yaşayan insanların yeniden topluma kazandırılması ve haklarını geri almaları için uygun eylem planları hazırlar ve uygular. Sosyal İçerme ve Uyum Sosyal içerme (bütünleşme) programları, gelir düzeyleri toplum ortalamasının çok altında bulunan, etnik veya dinî kökenleri, toplumsal cinsiyetleri, eğitim durumları, fiziksel veya zihinsel engelleri dolayısıyla topluma eşit vatandaşlar olarak katılmakta zorluk çeken insanların içinde buldukları dışlanmışlık durumunu, kurumsal düzenlemeler yoluyla çözmeye yönelik bir mücadeledir. Sosyal içermenin ileri boyutu sosyal uyumdur. Bireylerle bütünleştirme yönünde yapılan çalışmalar sonucu toplumun tüm katmanları arasında bir uyum oluşur. Birbiriyle barışık yaşayan toplumlarda dayanışma ve iş birliği güçlenir. Farklılıkların bir araya gelerek oluşturdukları düzenli birlikteliğe uyum denir. Sosyal dışlanmaya maruz kalan grupların dışlanma sebeplerini ortadan kaldırmak, sosyalleşmelerini hızlandırmak ve içinde buldukları sosyal çevreyle uyumlu hale getirilmelerine katkı sağlamak bir sosyal hizmet görevidir. Sosyal Sapma İle Mücadele Toplumun sosyo-kültürel yapısı tarafından kabul edilen örf, adet, gelenek, inanç ve hukuk kurallarına uymayan davranışlar sapma özelliği taşımakta ve suç unsuru olarak görülmektedirler. Sosyal sapma davranışları arasında ortak bir tavır yoktur. Sapma göreceli bir kavramdır. Her toplumun kendine has örfleri, adetleri, değerleri, normları, inanış ve töreleri vardır. Normal dışı, alışılmamış davranışları benimseyip uygulanmasında ısrarcı olan bireyler, toplumda sapkın olarak değerlendirilir. Burada sosyal hizmetin diğer meslek dalları ve erbabıyla ilişki kurması, birlikte çalışması ve disiplinlerarası bir tavır sergilemesi gerekir. Müracaatçı Odaklı Danışmanlık Danışmanlık sürecinde sosyal hizmet uzmanları ve müracaatçıları sorunları çözmek için ciddiye arz eden gerçek ya da muhtemel bilgi ve kaynakları kullanarak sorunu ortaya koymaya çalışırlar. Bu ünite de saydığımız tüm sosyal hizmet eylemlerinde sosyal hizmet uzmanı müracaatçısına danışmanlık yapar. Danışman olarak sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların yetkinliklerine saygı göstermek, güçlü yönlerini öne çıkarmak ve çözümler üretmek üzere birlikte çalışmalar yapar ve onları güçlendirir. Danışmanlık hizmeti birey, grup, aile, toplum ve sosyal hizmet sistemi düzeyinde gerçekleşir. Güçlendirme Sosyal hizmette güçlendirme, insanların yaşamlarını kontrol altına almaları için gereksinim duydukları kişisel, kişilerarası ve politik güce ulaşmalarına yardımcı olmak ve onların yaşamlarını olumsuz yönde etkileyen politikalar, kurumlar ve toplumsal tutumlarda değişiklikler yapacak tarzda müracaatçılarla çalışma yapmaya denir (Duyan, 2010). Bu çalışma esnasında müracaatçılarda meydana gelen olumlu değişiklikler motivasyonlarını arttırmakta, kendilerine güvenleri gelmekte ve elde ettikleri başarı dolayısıyla güçleri artmaktadır.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş
ÜNİTE ADI Sosyal Çalışmacının Görevleri ve Bireylerle Sosyal Hizmet
ÜNİTE NO 10
YAZAR Prof.Dr. YUSUF GENÇ

SOSYAL HİZMET UZMANININ GÖREVLERİ

Sosyal hizmet uzmanı, sosyal hizmetler alanlarından herhangi birisinde sosyal hizmet hedeflerini gerçekleştirmek üzere aktif olarak çalışan sosyal meslek elemanıdır. Sosyal hizmet uzmanı sosyal hayatta kendi başına ayakta kalamayan sosyal sorunlu kişilerin toplum hayatına kazandırılmasında etkili ve yardımcı olan elemandır. Toplumda sosyal açılarından özel olarak korunması, bakılması veya eğitilmesi gereken fertlerin sorunları ile yakından ilgilenen, onlara, sosyal uyum noktasında yardımcı olan, sosyal hizmetlerin bütün teorik ve pratik yöntemlerini bilen ve bunları etkili bir şekilde kullanabilen, meslekî davranış ve beceriler açısından ehliyetli olan profesyoneldir. Sosyal hizmet uzmanları sosyal sorunlu kişi ve ailelere maddî ve manevî (sosyal) destek sağlamak maksadıyla, değişik kamu - özel sosyal kurum ve kuruluşlar adına, gerek bu kurum ve kuruluşlara bağlı sosyal tesislerde, gerekse bunların dışında değişik sosyal alanlarda (gecekondu mahallelerinde, hapishanelerde) çalışan sosyal meslek elemanlarıdır. Sosyal çalışmacı, değişik sosyo-ekonomik sorunlara maruz kalan kişilere danışmanlık hizmetleri çerçevesinde bilgiler sunar, alternatifler gösterir ve sağlıklı bir şekilde karar almalarına destekçi olur. Sosyal hizmet uzmanının genel görevleri şunlardır:

- Psiko-sosyal yardıma ihtiyaç duyan kişilerin günlük hayatta sorunlarını başarı ile çözebilmeleri için, özellikle kriz anlarında müdahâlede bulunurlar. • İnisiyatif sahibi olmaları yönünde motive edici telkinler ve netice itibarıyla kişinin psiko-sosyal rehabilitasyonuna katkıda bulunurlar.
- Kişilerin özel sorun, konum ve ihtiyaçlarına göre, mevcut kanunî düzenlemeler ekseninde gerekli girişimlerde bulunurlar. Duruma göre kişiye aynı, nakdî ve(ya) psiko-sosyal destek sağlanır.
- Hizmetlerin etkin, rasyonel ve planlı bir şekilde yürütülebilmesi için kurumlar arasında iş birliği sağlanır. Sosyal çalışmacı, bu görevi yerine getirirken en az bürokratik işlemlerle koordinatör ve organizatör olarak aktif rol alır ve sosyal hizmetlere muhtaç kişi ile kurumlar arasında köprü vazifesini görür.
- Meslekî sosyal hizmet uygulamasının önceki ve sonraki bağlantıları içinde eleştirel düşünce becerilerini uygulamak.
- Mesleğin temel değerini, etik standartlarını ve prensiplerini anlamak ve uygulamayı buna göre yapmak.
- Müracaatçıların (muhatapların) yaşı, sınıfı, rengi, kültürü, zaafı, etnik kökeni, aile yapısı, cinsiyeti, medenî durumu, milliyeti, ırkı, dini, cinsi ve cinsel uyumu ile ilgili bilgi, beceri ve saygıda ayırım yapmaksızın uygulama yapmak.
- Ayrımcılık ve zulüm mekanizmalarını ve şekillerini anlamak, sosyal adaleti ilerletecek sosyal değişme ve savunucu stratejiler uygulamak.
- Sosyal hizmet mesleğinin tarihini ve onun günümüzdeki yapı ve dokularını anlamak ve yorumlamak.
- Hayat yelpazesi karşısında insan davranışı ve gelişimini, fertler arasındaki, fertlerle aileler, sosyal gruplar, organizasyonlar ve topluluklar arasındaki etkileşimi anlayabilmek için deneysel delillerle desteklenmiş teorik çerçeveler kullanmak.
- Sosyal politikaları etkilemek, formüle etmek ve analiz etmek.
- Araştırma çalışmalarını değerlendirmek, araştırma bulgularını uygulamaya koymak ve onların kendi yaptıkları müdahâleleri değerlendirmek.
- İletişim becerilerini müracaatçı grubuyla, meslektaşlarla ve topluluklarla farklı şekillerde kullanmak.
- Hizmet dağıtım sistemleri ve organizasyonların yapıları içinde işlevsel olmak ve gerekli organizasyonel değişiklikleri aramak.
- Etki ve zihin olarak tarafsız kalır. Fakat ilgisini, yakınlığını, sempatisini ve empatisini (duygudaşlığını) muhatabına göstererek fikirlerini, duygularını ve tecrübelerini paylaşabilir. Sosyal Hizmet Uzmanının İstihdam Alanları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatında, huzurevi, çocuk evleri, kreş ve gündüz bakım evi, bakım merkezi, rehabilitasyon

merkezleri gibi kuruluşlarda, Adalet Bakanlığına bağlı cezaevleri, çocuk ıslahevleri, çocuk mahkemeleri, aile mahkemeleri gibi kurumlarda, yüksek öğrenim ğrenci yurtlarında, kadın ve çocuk ve gençlik merkezlerinde, sosyal hizmet merkezlerinde, engelliler için açılmış özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde istihdam edilmektedirler.

Sosyal Hizmet Eylem Liyakati (Eylem Yetkisi); sosyal hizmet alanında aktif görev almak isteyen kişi de aranan meslekî liyakat ve profesyonel beceridir. Sosyal Hizmet Uzmanının Meslekî Roller Rol, toplumun bireyden statüsüne uygun olarak beklediği davranışlardır. Kişinin taşıdığı statüye göre farklı rolleri vardır. Her rol, diğer rollerle olan ilişkilerinin derecelerine göre var olur ve anlam kazanır. Rol, statünün dinamik yönüdür. Bir kimse hem ğretmen, hem sporcu hem parti yesi olabilir. Babalık statüsünün rolleri ile sosyal hizmet uzmanlığı statüsünün rolleri farklıdır. Sosyal hizmet uzmanının görevleri de statüsü gereği oynayacağı rollerin sonucu ortaya çıkmaktadır. Tüm görevler roller üstüne inşa edilmiştir. Tüm alanlarda yerine getirilen görevler sosyal hizmet uzmanının taşıması gereken roller eşiğinde ve etik ilkeler kriterleri çerçevesinde yerine getirilir. Sosyal hizmet uzmanının meslekî rolleri; korumacı, kolaylaştırıcı, geliştirici-iyileştirici, rehabilite edici, savunucu, aracı, eğitici ve öğretici, güçlendirici, danışmanlık, araştırmacı, sosyalleştirici, çözüm üretici, planlayıcı ve uygulayıcı, iletişim kurucu (etkileşim sağlayıcı), vaka yöneticisi, personel geliştirici, iş yükü yöneticisi, meslek elemanıdır.

SOSYAL OLGU, SOSYAL VAKA VE YÖNETİMİ

Sosyal Olgu ve Sosyal Vaka Sosyal olgu aynı nitelikteki sosyal olayların somut durumların umum bir ifadesi veya bileşkesidir. Genellikle başlangıç ve bitiş zamanı bilinmeyen, nerede başlayıp nerede bitebileceği kesin olarak tespit edilemeyen bir sosyal oluşum ve dolayısıyla zaman içerisinde insanların oluşturduğu toplumla ilgili değişimdir. Tek tek meydana gelen sosyal olayların genel ifade tarzıdır. Sosyal olgunun daha iyi anlaşılması için sosyal olayın da bilinmesi gerekir. Sosyal olay, belirli bir zaman diliminde ve belli bir yerde ortaya çıkan ve çoğu kez bir kereye mahsus olan bir oluştur (r. İki kişinin evlenmesi bir sosyal olaydır). Sosyal olgu ise, başlangıç ve bitişi ortaya çıktığı, mekân kadar net ve somut olmayan, bünyesinde birçok benzer nitelikteki olayı kapsayan sürekli olaylar dizisi ve genel olarak bir süreçtir. Sosyal Vaka ve Yönetimi Sosyal vakaların sağlıklı ve başarılı bir Şekilde yönetilmesi vakanın doğru tanımlanması, mdahle yöntemlerinin iyi seçilmesi, uzmanın meslekî deneyim ve başarısı ile doğru orantılıdır. Sosyal vaka incelemesi aşamasında bireyle tanışma, vaka hakkında ön değerlendirme yapma, vakanın var oluş durumuna göre uygun plan yapabilme, bu planın sağlıklı bir Şekilde uygulanması, elde edilen bulguların genel bir değerlendirmeye tabi tutularak mdahlenin sonlandırılması ve bu sıralamaya uyulması önemli bir süreci ifade etmektedir. Sosyal ve Meslekî İlişi Birey, aile, grup, örgüt ve toplumla sosyal hizmet uygulamalarında sosyal ve meslekî ilişkiler çok önemlidir. Bireyle ve birey üzerinden grup ve toplumla kurulan ilk temas bu sayede sağlanmaktadır. Sosyal ilişi, birbirinden haberdar olan en az iki insan arasında belirli bir süre devam eden, anlamlı ve belirli amaçlar etrafında kurulan sosyal bir bağdır. Bireylerle sosyal hizmet, ergenlik sorunları yaşayan ve evden kaçan gençlere danışmanlık, işsiz bireylere meslekî eğitim veya istihdam edilmelerine katkı sağlamak, intihar girişiminde bulunan kişilerin bu ruhsal durumdan çıkmalarına yardımcı olmak, sokakta kalmış çocukları kurum bakımından yararlandırmak, bulaşıcı ve bağışıklık yapan hastalıklara alışkanlık sağlayan bireylerin iyileştirilmesi gibi birçok eylemi içermektedir. Bireylerle sosyal hizmette amaç; bireylerin ve ailelerin çevreyle ilişkili bireysel sorunlarını çözmek, sosyal ilişkilerini geliştirmek, etkileşim süreçlerini düzenlemek ve toplumun refah seviyesini yükseltmektir.

BİREYLERLE SOSYAL HİZMET

Bireylerle sosyal hizmet uygulaması bireysel olarak, fiziksel, ruhsal ve herhangi bir engelden dolayı sosyal sorun yaşayan kişilerin hayat Őartlarında dolayı muhtemel sorunlarını önleyici, oluşan sorunlarını iyileştirici, sorunlarıyla baş etme yeteneklerini güçlendirici, sosyal hayatla ilişkilerini düzenlemek açısından tedavi edici, değiştirici ve geliştirici çalışmalardır. Sosyal Vaka İncelemesi Sosyal vaka incelemesi; toplum içinde yaşanmış veya yaşanmakta olan gerçek bir olayın veya hayat hikyesinin bir örnek özelinde ele alınıp, teferruatlı bir biçimde incelenmesine dönük bir araştırma yöntemidir. Bu inceleme bir teorik problemin veya sosyal bir konunun incelenmesi veya bir hipotezin seçilen bir örnek olayla karşılaştırılması veya örnek bir olaydan hareketle asıl araştırma konusunun test edilmesi maksadıyla yapılır. Sosyal vaka incelemesi psiko-sosyal ve davranışsal bağlantılı sistem kavramlarını, fertlere ve ailelere ruhî, toplumsal, ekonomik ve çevresel problemleri yüz yüze doğrudan ilişkilerle çözmeye yardım etmeyi tasarlayan sosyal hizmet uzmanı tarafından uygulanır. Bireyle sosyal çalışma sosyal hizmet uzmanının bir çalışma yöntemi olarak sosyal içerikli bir olguyla ve kendisine başvuran sorun sahibi tek bir kişi ile profesyonel destek hizmetleri kapsamında yaptığı meslekî çalışmadır. Vaka İnceleme Süreci Vakalar kayıt altına alınır ve elde edilen bulgulardan yola çıkılarak çözümlenmeye gidilir. Sosyal vakalar, inceleme ve karşılaştırma ve uzun süreli analiz yapımları gereği tıbbî vakalara benzerlik göstermektedir. Vaka kayıtları, bireyin makamı ne olursa olsun, kendiliğinden seçmeci olduğu, kişinin anahtar bir özelliğiyle bağlantılı emsaller, nedenler, bağlamsal faktörler, algılar ve tutumların ya da deneyimlerin aleni bir Şekilde anlatımını yaptığı

yaşam öyküsünün kayıt altına alınmasıdır. Vaka kayıtları doğaları gereği kişisel özelliklere sahip faktörlerden spesifik süreçlere kadar genel kalıplardan daha fazla vurgu yaparlar. Vaka kayıtları sosyal hizmet alanında kriminoloji ve klinik psikoloji de yaygın olarak kullanılır.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş
ÜNİTE ADI Sosyal Hizmette Aile, Grup, Örgüt ve Toplumla Çalışma
ÜNİTE NO 11
YAZAR Prof.Dr. YUSUF GENÇ

Sosyal hizmet mesleği sosyal sorunları çözümlerken bireylerle, ailelerle, gruplarla, örgütlerle ve toplumla sosyal hizmet çalışması yaparak çalışmasını sonlandırır. Ancak odak notasında birey vardır. Sosyal hizmet çalışanları sosyal vakalara müdahale ederken bireyin içinde bulunduğu durumu dikkate alarak eylemlerini gerçekleştirir. Bireyin içinde bulunduğu sosyal çevresi baz alınarak müdahale yöntemleri oluşturulur. Bu ünite bu çalışma grupları hakkında toparlayıcı bilgiler vermek istiyorum. Sosyal hizmet; sosyal vakaları tanımlar, çözümler ve onlardan olumlu sonuçlar alır. Hiçbir vaka kendiliğinden meydana gelmez. Onu meydana getiren sebep, olay, olgu, kişi ve kriterleri incelemek, değerlendirmek, yorumlamak, çözümlenmek ve geliştirmek sosyal hizmetin görevidir. Uygulama sürecinin sistematik bir şekilde yürütülmesi, müracaatçının ve vakanın iyi tanımlanması sağlıklı sonuç almak için önemli bir etkidir. Aile, toplumun temelini oluşturan ailenin refahı ve aile içi sorunların çözümü sosyal hizmetin önemli bir uygulama alanıdır. Aile, toplumların örgütlenmiş en önemli birimidir. Bir toplumun ayakta kalmasında, kültürün, inancın, değerlerin, örf, adet ve geleneklerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında yegâne güçtür. Aile; biyolojik ilişki sonucu insan türünün devamını sağlayan, o güne dek toplumda oluşturulmuş maddî ve manevî zenginlikleri nesilden nesile aktaran, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belli kurallara bağlandığı, biyolojik, psikolojik, ekonomik, sosyal, hukukî vb. yönleri bulunan toplumsal bir birimdir. Sosyal hizmetin bir odağı da ailedir. Yapılan tüm çalışmalar aile ortamında düğümlenmektedir. Ailelere yönelik sosyal hizmet çalışmalarının amacı; Değişim ya da müdahale için ailelerin güçlerini pekiştirmek, Ailenin işlevlerini yerine getirmesi için ilave destek sağlamak ve Günlük yaşamını etkili ve doyurucu bir şekilde sürdürebilmesi için aileye işlevsel değişiklikler kazandırmaktır. Ailelerle meslekî çalışmalarda sosyal sorunların çözümü dört aşamada değerlendirilir: Sorunun varlığını kabul etmek, Sorunu çok yönlü analiz etmek, Sorun çözme sürecine aile üyelerinin aktif katılımını sağlamak, Belirlenen seçenekleri gözden geçirip uygun olanı seçmek. Ailelerin sosyal sorunlarının tedavisine yönelik grup çalışmaları şunlardır:

- Sorun çözücü
- Sosyalleştirici
- Eğitici
- Geliştirici Aile danışmanlığı, aile terapi ve tedavi çalışmalarıyla ailenin huzur ve refahı hedeflenir. Aile içi şiddet, iletişimsel ve sosyal sorunların çözümüne gidilir. Ailelere yönelik bir diğer sosyal hizmet ortamı aile mahkemeleri, bir diğeri aile ödenekleridir. Aile sorunları; boşanma, ölüm, yoksulluk, hastalık, çocuk istismarı, suça yönelme, cinsel istismar, istenmeyen gebelik, davranışsal problemler, iletişim ve davranış bozuklukları gibi farklı biçimlerde ortaya çıkarlar. Ailelerin sorunlarına yönelik planlı müdahale süreci (tüm çalışma alanları için geçerli-aile-grup-toplum);
- Tanışma,
- Ön değerlendirme,
- Planlama,
- Uygulama,
- Son değerlendirme,
- Sonlandırma ve
- İzleme olmak üzere yedi aşamadan oluşur.

GRUPLARLA SOSYAL HİZMET

Grup çalışmaları sosyal hizmette kişilerin sorunlarının incelenmesinde ya da uyum sürecinde ve sosyalleşmesinde önemli bir alandır. İnsanların tek başına yaşama şansları yoktur. İnsanın gelişimi, değişimi, hayata uyumu, sosyal ihtiyaçlarını karşılama, ruhî derinliklerini hissetme ve hissettirme, geleceğini planlama süreçleri hep kendinden başka insanlarla olan ilişkileri ve ait olduğu grubun felsefesi ile şekillenir. Grubun bireye katkıları • Aidiyet, • Varlığını hissettirme, • Kendini ispat etme,

- Sorunlarını çözme,
- Planlarını başkalarıyla paylaşma,
- Hayatı okuma,
- Tecrübelerden yararlanma,
- Bilmediğini çabuk öğrenme,
- İçselliğini sorun olmaktan çıkarma,
- Kendini kontrol altına alma ve
- Duygularına hâkim olma hep sosyal grup içinde gerçekleşir.

Sosyal Grup Sosyal grup, belli bir zaman süreci içinde birbirleriyle etkileşimde bulunan, aynı değerleri, idealleri, fikirleri, hedefleri veya maddi nesnelere paylaşan, ortak amaçlarını gerçekleştirmek için birbirlerinden devamlı olarak haberdar olan, müşterek bazı sosyo-kültürel aktiviteler düzenleyen ve belli kurallara göre karşılıklı ilişki ve etkileşimde bulunan insanların oluşturduğu bilinçli bir topluluktur. Gruba uyum sorunu yaşayan ya da grupta sorun çıkaran bireylere sosyal hizmet uzmanı tarafından terapi hizmetleri verilerek sorun çözme işlevi yerine getirilir. Sosyal Grup Çalışması Sosyal grup çalışması, grup üyelerinin sorunlarıyla daha etkili bir biçimde baş edebilmelerini sağlar. Sosyal hizmetin temel ilkeleri olan koruma, geliştirme ve rehabilite etme sosyal grup çalışmasının da ilkeleridir. Sosyal grup çalışmasının sorun çözme işlevi olduğu gibi sorun oluşmadan önceden de kişileri koruma, değiştirme ve geliştirme işlevi vardır. Bir grubun üyelerinin birbirine karşı sevgileri, muhabbetleri, grup üyelerinden bekledikleri maddî-manevî kazançlar arttıkça ve kendilerini, gruba daha bağlı ve yakın hissettikçe, grup dayanışması ve üyelerin gruba uyma eğilimleri artmaktadır Grup çalışmasında, bireyle çalışılabileceği gibi grubun geneli üzerinde de sosyal çalışmalar yapılır. Bir tedavi uzmanının rehberliğinde, kişilerin şahsi ve psiko-sosyal sorunlarının, bir grup içinde ele alındığı hususî bir psikolojik tedavi yöntemidir. Tedavi grupları üyelerin duygusal ve toplumsal gereksinimlerini odak alır ve gelişme, terapi, eğitim, sosyalleştirme ve destek grupları diye beş türden oluşurlar. Tedavi gruplarında grubun varlığı grup üyelerinde doğrudan değişme meydana getirir

ÖRGÜTLERLE (KURUMLARLA) SOSYAL ÇALIŞMA

Örgüt, insan unsuru taşıması yani somutluğu bakımından grupla benzerlik gösterir. Ama gruptan farklı olarak örgüt, genelde tek işlevlidir ve belli bir maddî dayanağa sahiptir Örgütlerle sosyal hizmet uygulaması ile;

- Kurum kültürü,
- Meslekî eğitim,
- İş ahlakı,
- Örgütsel bağlılık,
- Organizasyon eksikliklerini gidermek,
- Çalışanlardan üst seviyede performansla verim almak,
- Örgüte adaptasyon sorunu yaşayanların uyumunu gerçekleştirmek gibi uygulamalar yaparak bireylerin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi sağlanır.

Sosyalleştirme

En önemli fonksiyon, örgütsel sosyalleşme ve sosyalleştirmedir. Hizmet içi eğitim faaliyetleri, amir memur ilişki bozukluklarının düzeltilmesi, kurumsal danışmanlık görevler arasındadır. Örgütsel sosyalleşme, hem eski tutum ve değerlerin terk edilerek yenilerinin kazanılmasını hem de örgüt amaçlarının, bu amaçları başarmak için gereken araçların, görevsel sorumlulukların, örgütsel değer ve normların öğrenilmesini içerir. Kurumlarda bu çalışma sürecine oryantasyon dönemi denir.

Örgütsel sosyalleşmenin beş temel özelliği vardır: Süreklilik, değişim, uyum, etkileşim ve analiz. Kurumsal Danışmanlık Kurumsallaşmış örgütlerde danışmanlık hizmetleri önemli bir gereksinim haline gelmiştir. Danışman (Sosyal çalışmacı), sisteme müracaatçı tarafından tanımlanan problemlerden yola çıkarak veriler toplar. Çok yönlü araştırma teknikleri kullanılarak elde edilen veriler bir araya getirilir, bu taleplerden yola çıkarak çalışanların eksikleri belirlenir, onlar hakkında iyileştirme çalışmaları yapılır ve üretilen hizmetlerin verimliliği artırılır. Gerekirse çalışanlar çeşitli hizmet içi eğitim seminerlerinden geçirilerek kişisel gelişimleri ve meslekî formasyonlarının geliştirilmesi sağlanır.

TOPLUMLA SOSYAL HİZMET

Toplumla sosyal hizmet uygulamaları ile toplumsal bütünlüğün sağlanması, yaşam kalitesinin artırılması ve toplumsal yeteneklerin açığa çıkarılması hedeflenir ve sosyal hizmet uzmanı savunuculuk rolünün gereğini yapar. Toplumla sosyal hizmet uygulamasının amaçları: Toplumun yaşam kalitesini geliştirmek, savunuculuk yapmak, insani sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlamak, yeni hizmet ve programları planlamak, hizmetleri bütünleştirmek, siyasal ve sosyal aksiyon ile sosyal adaleti gerçekleştirmektir. Toplumla sosyal hizmet uygulaması sosyal hizmetin çekirdeğidir. İster genelci, ister uzmanlaşmış, terapist ya da aktivist olsun tüm sosyal hizmet uzmanları için gereklidir. Toplumla sosyal hizmet uygulaması, demokratik toplum düzenini sağlamak ve her türlü ayrımcılığı önleyici tedbirleri almak suretiyle sağlıklı, tutarlı, bilinçli toplumlar oluşturmayı hedefler. Sosyal hizmet; toplumun yoksulluk, işsizlik, ayrımcılık, sosyal dışlanmışlık, sosyal haklardan mahrumiyet, kentleşme sorunları, ekonomik, sosyal, kültürel ve demografik sorunlarının çözümünde uzman meslek

elemanları ile kalıcı ve profesyonel çalışmalar yapmak suretiyle toplumsal huzur, sükûn ve refahı sağlamayı hedefler.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş

ÜNİTE ADI Sosyal Hizmet Kuruluşları I

ÜNİTE NO 12

YAZAR Prof.Dr. YUSUF GENÇ

SOSYAL HİZMET KURULUŞLARI

Sosyal hizmet kuruluşu denildiğinde “ağırlıklı olarak sosyal hizmet alanlarından birinde hizmet veren kuruluş” anlaşılmaktadır. Toplumun tüm sosyal sorun alanları ve bu sorunların muhatap kitlesine hizmet veren kamu ve özel kuruluşlar sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Sosyal hizmetin meslek boyutunun icra edildiği yerlerdir. Sosyal hizmet kuruluşları; Sosyal sorun yaşayan insanların sorunlarının çözüldüğü ve tedavilerinin yapıldığı, Görev, hareket ve yetki alanları kanunlarla belirlenen, Devlet tarafından denetlenen, Ayrım yapılmadan ilgi alanına giren herkese açık, şeffaf, eşit ve tarafsız hizmet sunan kuruluşlardır. İki tür sosyal hizmet kuruluşu vardır: Kamu Sosyal Hizmet Kuruluşları Özel Sosyal Hizmet Kuruluşları Bu kuruluşlar, çocuklara, gençlere, kadın ve ailelere, engellilere, yaşlılara, örgüt ve organizasyonlara, kurumlara, yoksullara, göçmen ve mültecilere, özel eğitime muhtaç eğitim çağındaki çocuklara, koruyucu-önleyici, iyileştirici- geliştirici, tedavi ve rehabilite edici sosyal hizmetler sunmaktadırlar. Ülkemizde sosyal hizmet kuruluşları ile ilgili kurumsal bir bütünlük söz konusu değildi. 03.06.2011 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ve 8.6.2011 tarihli resmî gazete ile yürürlüğe giren 633 sayılı kanun hükmünde kararname ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sosyal hizmet kuruluşlarını ağırlıklı olarak bir çatı altında toplamıştır. Bu ünite hedef kitle olarak yani müracaatçı grubu olarak çocuklar, gençler ve engellilere yönelik sosyal hizmet kuruluşları işlenmiştir. Kadın ve aile, yaşlılar, çok amaçlı sosyal hizmet kuruluşları ve özel sosyal hizmet kuruluşları da on üçüncü ünite de işlenecektir. Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri İlgili kuruluşlar ayrı bakanlık bünyesinde olsa da zaman zaman aralarında korelasyona ve koordinasyona ihtiyaç olduğu açıktır. 3 Haziran 2011 tarihinde çıkarılan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sosyal hizmet alanında hizmet veren birçok genel müdürlük birleştirilerek Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı adı altında birleşmiştir.

ÇOCUK VE GENÇLERE YÖNELİK SOSYAL HİZMET KURULUŞLARI

Çocuk ve Gençlere Yönelik Sosyal Hizmetler; Örgün ve yaygın eğitim açısından Millî Eğitim Bakanlığı; Koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetleri yönünden Sağlık Bakanlığı; Serbest zamanları değerlendirme ve spor açısından Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü; İşe yerleştirme ile ilgili olarak İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü; Suça bulaşmış çocuk ve gençlerin rehabilitasyonu, eğitim süreçlerinin devamının sağlanması ve topluma kazandırılması, şiddete ve istismara uğrayan, sosyal haklarından mahrum bırakılan çocukların korunması ile ilgili olarak Adalet Bakanlığı; korunmaya muhtaç gençlerin bakımı ve yetiştirilmesi, gençlerin bireysel ve sosyal sorunlarının çözümüne yardımcı olunması ve rehberlik edilmesi, sosyal uyum ve gelişimlerinin sağlanmasında yardımcı olunması açısından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Üniversiteler ile Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu aracılığı ile sosyal hizmetler yürütülmektedir. Çocuk kurum bakımı hizmetlerinin ağırlıkta olduğu bu kuruluşlar; çocuk yuvaları, çocukların aileleri yanında bakımı, sevgi evleri, çocuk evleri, koruyucu aile, evlat edinme, çocuk islahevleri, çocuk kulüpleri, kreş ve gündüz bakım evleri ve çocuk merkezleridir. Bunun yanında çocuk ve gençlik merkezleri, yetiştirme yurtları ve çocuk mahkemeleri de çocuk ve gençlere yönelik hizmetler vermektedir. Çocuk kurum bakımı; bir ailenin olmadığı ya da ailenin fonksiyonlarını yerine getiremediği durumlarda, kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklara resmî ya da özel kurumlarca geçici ya da sürekli olarak sunulan bakım hizmetidir. Çocukların Aile Yanında Bakımı: Kurumsal bakım hizmetlerinin maliyetlerinin aile bütünlüğünü korumaya, aile içi şiddeti önlemeye, çocukların aile içerisinde yetiştirilmelerine yönelik koruyucu, önleyici hizmetlerin maliyetlerinden yüksek olması ve çocukların en iyi bakılacağı, en sağlıklı biçimde yetiştirilebileceği yerin aile ortamı olduğu kanaati hâkim olması nedeniyle ailelere yönelik hizmetlere öncelik verilmektedir. Çocukların sağlıklı yetişmeleri için öncelikli olarak kendi ailesinin yanında kalması bu mümkün değilse bir aile yanında kalması gerekir. Ailesi olmayan çocuklar için evlat edindirme ve koruyucu aile hizmet örnekleri sunulmaktadır. Evlat edindirme uygulamasında çocuk ile evlat edinmek isteyen kişi veya aile arasında hukukî bağlar sağlanarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır. Koruyucu aile uygulamasında ise çocuğun kısa veya uzun süreli olarak

bakımlarını üstlenen aile ya da kişilerin yanında gelişimini sürdürmesi sağlanmaktadır.

- Çocuk Evleri: Çocuk evleri; az sayıda çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan kendilerine ve geleceğe güvenle bakabilecekleri, gelecek kaygısı en aza indirgenmiş, ayakları üstüne basabilen bir gençlik yetiştirmeyi amaçlamaktadır.
- Sevgi Evleri (Çocuk Evleri Sitesi): Sevgi evleri, kurum bakımının bir üst versiyonu olarak 10-12 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel ihtiyaçlarının karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan yetiştirilebilecekleri, site içerisinde küçük müstakil binalardan oluşturulmuş aile ortamına benzer, kendi içinde kurumsal bir yapısı olan kuruluşlardır.
- Çocuk İslahevi (Çocuk Eğitimevi): Türk hukuk sistemine göre suçlu çocuk, yürürlükteki ceza yasalarına göre suç sayılan bir davranışı ortaya koyan, 18 yaşını doldurmamış kişidir. Çocuklar bireysel ve çevresel sebeplerden ötürü suç işlemektedirler. Çocuk ıslahevleri, çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden topluma bütünleştirilmeleri amaçları güdülenek yerine getirildiği kuruluşlardır.
- Çocuk Kulüpleri: Çocuk kulüpleri daha çok temel eğitim çağındaki çocukların ders dışı saatlerini ve eğitsel durumlarını psiko-sosyal bakımdan en verimli bir şekilde geçirebilecekleri, en az 10-15 çocuktan meydana gelen, ev ödevlerinden oyuna değin çeşitli sosyal aktivitelerin yapılabilceği gündüzlü kuruluşlardır.
- Kreş ve Gündüz Bakımevleri: Kreş ve gündüz bakımevleri; 0-66 aylık çocukların gelişim, bakım, korunma ve beslenmelerini programlayıp sağlayan kuruluşlardır. Gündüz çalışma durumunda olan veya çocuğunun sosyalleşmesi, eğitim, bakım ve beslenmelerinin sağlanması, fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim süreçlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için profesyonel bakım hizmetlerinden yararlanmak isteyen ailelere hizmet vermektedir. Çocuk
- Destek Merkezleri: Bu merkezlerde suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlere, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmaları sağlanmaktadır. Merkezler en fazla 40 kapasiteli olarak hizmete açılmaktadır. Çocukların kaldığı villa tipi evler 10 çocuğun kalabileceği şekilde yapılmaktadır. Evler tek kişilik veya üç kişilik odalar şeklinde planlanmıştır. Sosyal çalışmacılar, çocuğa, ailesine ve sosyal çevresine ilişkin inceleme yapmak ve mesleği ile ilgili çalışmaları program dâhilinde planlayarak gerçekleştirmekle görevlidirler.
- Çocuk Mahkemeleri: Çocuk mahkemeleri suç işleyen gençlerin yargılandığı, yargıç ve savcısının özel eğitimden geçirildiği, sosyal çalışmacının çocuğun durumu üzerine rapor vererek yargılamayı yönlendirebildiği özel bir mahkemedir. Çocuk mahkemeleri genel olarak çocuğun korunması, sosyalleşmesi, tedavisi ve rehabilite edilmesi gibi amaçlara hizmet etmektedir.
- Çocuğu suça iten faktörler: Aile ve ebeveyn, arkadaş grubuna bağlı etkenler, biyolojik etkenler, bireysel etkenler, sosyal ve çevresel etkenler olarak sınıflandırılmaktadır.

ENGELLİLERE YÖNELİK SOSYAL HİZMET KURULUŞLARI

Engelli türleri ortopedik engelli, görme engelli, işitme engelli, konuşma engelli, zihinsel engelli ve ruhsal engelli olmak üzere altı kısma ayrılabilir. Tüm bu özür grupları için bakım ve rehabilitasyon merkezleri vardır. Ayrıca evde bakım hizmetleri çerçevesinde aile yanında ailesi veya kurumlar tarafından evde bakım üniteleri ve kuruluşları vardır. Bunun yanında üst şemsiye olarak toplum temelli rehabilitasyon hizmetleri de engellilere yönelik hizmetler vermektedir.

- Engelliler Rehabilitasyon Merkezi: Engelliler rehabilitasyon merkezleri, engelliliğin olumsuz tezahürlerini ve etkilerini özel tıbbî, teknik, pedagojik yardımlar ve destekler aracılığı ile olabildiğince asgariye indirmeyi hedefleyen, engellilerin, engellilikleriyle birlikte meslekî ve sosyal hayata mümkün mertebe geniş bir biçimde katılabilmelerini sağlayan, özel tıp (fizik tedavi) ve engelli dostu meslek alanlarında ihtisaslaşmış kurum ve kuruluşlardır.
- Aile Yanında Bakım: Engellilerin aile yanında bakımı iki ayrı şekilde değerlendirilebilir. Birisi aile içinde bakım parası karşılığında yakınları tarafından bakım; diğeri ise ailenin yanında kurum bakımı. Her iki bakımda evde bakım hizmetlerine girmektedir. Evde bakım engelli, yaşlı, süregen hastalığı olan veya nekahet dönemindeki bireyleri buldukları ortamda destekleyerek sosyal yaşama ayak uydurabilmelerini sağlamak, yaşamlarını mutlu ve huzurlu bir biçimde sürdürerek bakıma gereksinim duyan bireyin aile üyeleri yükünü hafifletmek için birey ve aileye sunulan psiko-sosyal, fizyolojik ve tıbbî destek hizmetleri ile sosyal hizmetleri içeren bir bakım modeli şeklinde tanımlanmaktadır.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş

ÜNİTE ADI Sosyal Hizmet Kuruluşları II

ÜNİTE NO 13

YAZAR Prof.Dr. YUSUF GENÇ

Bu ünite de kadın ve ailelere yönelik hizmetlerin sunulduğu kuruluşlar, yaşlılara yönelik kurum veya evde bakım hizmetleri ile kısa veya uzun süreli hizmet veren yaşlı bakım destek kuruluşları, çok amaçlı sosyal hizmet kuruluşları ve özel sosyal hizmet kuruluşları hakkında bilgi verilecektir.

KADIN VE AİLELERE YÖNELİK SOSYAL HİZMET KURULUŞLARI

Aile, toplumun temel birimidir. Aile biyolojik anlamda neslin devamını sağlayan, içtimai anlamda bireyin sosyalleşmesinde ve toplumsallaşmasında başrol oynayan, ekonomik anlamda kişiye bir güç sağlayan, psikolojik açıdan insanı destekleyen biyo-psiko-sosyo-ekonomik süreçlere sahip nesilden nesile aktarılan toplumsal bir kurumdur. Kadın ve ailelere yönelik sosyal hizmetler aile danışma merkezleri, toplum merkezleri, kadın konukevleri, aile danışma ve rehabilitasyon merkezleri ve aile mahkemeleri aracılığı ile meslek elemanları tarafından yürütülmektedir. Bu alanda verilen hizmetler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın ilgili genel müdürlükleri, yerel yönetimler, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanmaktadır. Ailelere yönelik sosyal hizmetin amacı; aile yaşamının güçlenmesine, korunmasına, aile sorunlarının önlenmesi ve çözümüne, aile üyelerinin aile birliği içinde sağlıklı gelişme ve doyurucu yaşam sürmelerine, ailenin toplumda uyumlu bir birim olarak işlemesine yardımcı olmaktır. Aile Danışmanlığı Ailenin kendi çevresinde ve toplum içinde uyumlu yaşayabilmesi hedefine yönelik olarak ciddi iktisadi ve psiko-sosyal sorunların varlığı durumunda aile fertlerine dönük sosyal hizmetler çerçevesinde sosyal meslek elemanları (sosyal psikolog, sosyal pedagog, sosyal hizmet uzmanı; aile danışmanı, din adamı vb.) tarafından sunulan profesyonel danışmanlık hizmetleridir. Aile danışma hizmeti Aile terapi hizmeti diye de adlandırılmaktadır. Aile terapisi, terapistle birlikte anne, baba ve çocukların ve ailedeki diğer fertlerin katıldığı grupça yapılan bir psikoterapi yaklaşımıdır. Evlilik Danışmanlığı Sosyal hizmet merkezlerinde verilen hizmetlerden birisi evlilik danışmanlığı ve terapisi. Sağlıklı ve mutlu bir aile kurulması için atılan ilk adım evliliğdir. Bu sürecin çok iyi yönetilmesi ve rehberlik hizmetlerinden yararlanılması gerekir. Eş seçimi, evliliğe hazırlanma, aile hakkında geniş bilgi, çocuk ve önemi, evlilikte dikkat edilmesi ve uyulması gereken unsurlar evlilik aşamasında öğrenilir. Çift adayları merak ettikleri konular hakkında önceden bilgi sahibi olur. Aile Eğitimi Aile üyesi adaylarının, sosyo-kültürel yönden hazırlıklarını sağlıklı bir biçimde tamamlayabilmeleri için örgün ve yaygın eğitim yöntemleriyle yetiştirilmesidir. Kadın ve Erkek Konukevleri Kadın ve erkek konukevi diğer bir adıyla kadın ve erkek sığınma evi, eşi veya akrabaları tarafından fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğramaları sebebiyle sosyal, ekonomik ve psikolojik problemleri olan ve evinde yaşaması imkânsız hâle gelen kadın ve erkeklerin sığındıkları ve sosyal hizmetler çerçevesinde geçici olarak korundukları yatılı ve ücretsiz kuruluşlardır. Konukevlerinde barınma süresi azami 3 aydır. Aile Mahkemeleri Aile mahkemesi, aile fertlerinin sosyo-ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması kapsamında koruyucu, eğitici, destekleyici ve uzlaştırıcı hizmetlerin sağlanması maksadıyla oluşturulan mahkemelerdir. Mahkemelerde hâkimin yanında sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve pedagog yer almaktadır. Mahkemelerde görev yapan uzmanlar ailenin bütünlüğünü koruma ya da bireylerin yaşanan bu travmadan en az düzeyde etkilenmelerini sağlamaya yönelik bilginin üretilmesi ve uygulayıcılarla paylaşılması düşüncesiyle ekip çalışması anlayışı içerisinde değişik çalışmalar yapmaktadır. Aynı aile ortamında ve(ya) aynı çatı altında yaşayan, özellikle kadın ve çocukların şiddete karşı korunmasını öngören 1998 tarih ve 4320 sayılı kanun, ailenin korunmasını sağlamaktadır.

YAŞLILARA YÖNELİK SOSYAL HİZMET KURULUŞLARI

Huzurevleri Huzurevleri; sağlıklı yaşlıları huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal, fiziksel ve moral ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerçek kişiler veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından kurulan ve yirmi dört saat yatılı hizmet veren en az yirmi kapasiteli sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Ağır felçli, sakat ve yatalakların bakım ve korunmalarını sağlamak amacıyla, huzurevleri bünyesinde özel bakım birimleri oluşturulmuştur. Özel bakım birimlerine, 60 yaşın üstünde, akıl ve ruh sağlığı yerinde, uyuşturucu madde, alkol vb. madde bağımlılığı olmayan, bulaşıcı veya sürekli tedavi gerektiren bir hastalığı bulunmayan yatağa bağımlı yaşlıların kabulü yapılmaktadır. Huzurevi Yaşlı Bakım ve

Rehabilitasyon Merkezleri Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri, 60 yaş ve üzerindeki muhtaç yaşlıları korumak, bakmak, sosyal, psikolojik ve fiziksel gereksinimlerini karşılamak, sürekli bakıma ve rehabilitasyona gereksinim duyanlara bakım ve rehabilitasyon hizmeti vermekle görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

ÇOK AMAÇLI SOSYAL HİZMET KURULUŞLARI

Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşu, aynı yerleşkede ve/veya binada, birden çok sosyal hizmet kuruluşunun tek yönetim ve denetim altında kurulmasına ve çalışmasına imkân tanıyan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Barınma Evleri

Barınma evleri; evsiz, sokakta kalmış, yolda kalmış, evlerinden kısa vadeli kaçmış kimselerin durumlarındaki aciliyet ortadan kalkıncaya kadar geçici olarak barındıkları kuruluşlardır. Bu misafirhaneler yolda, sokakta ve açıkta kalmış insanların kalıcı olarak yerleşecekleri yerler için bir geçiş noktasıdır. Evsizler, evsizlik süresine bağlı olarak üç grup-ta incelenmektedir: Epizodik evsizler, geçici evsizler, kronik evsizler.

ÖZEL SOSYAL HİZMET KURULUŞLARI

Özelleştirme dar anlamıyla, mülkiyeti ve yönetimi kamuya ait olan iktisadî üretim birimlerinin özel sektöre devri olarak tanımlanmaktadır. Geniş anlamda özelleştirme; mülkiyet devrinin yanı sıra, bu tür kuruluşların özel kesime kiralanması, kamu kesimi tarafından üretilen mal ve hizmetlerin finansmanının özel kesimce sağlanması, yönetimin özel kesime devri, mal ve hizmet üretimindeki kamusal tekellerin kaldırılması ve kurumsal serbestleşmedir. Devlet tarafından verilmekte olan birçok hizmet özel kuruluşlara devredilerek ya da onlar tarafından da işletilmek suretiyle rekabet ortamı sağlanmaktadır. Özelleştirmenin ekonomik, siyasal, toplumsal ve malî amaçları vardır.

Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler; belirli bir coğrafi alanda yaşayan, yerel topluluğun bireylerine kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacıyla kurulan, karar organları yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere, bütçeye ve personele sahip, üstlendiği hizmetler için kendi örgütsel yapısını kurabilen, merkezî yönetim ile ilişkilerinde yönetsel özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileridir. Yerel yönetimlerin görev, sorumluluk, yetki, işleyiş ve uğraşı alanlarını belirleyen 1580 sayılı ilk Belediye Kanunu 1930 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Daha sonra 5393 sayılı Belediyeler Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi, Kanunu, 5378 sayılı Engelliler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun gibi pek çok kanunla yerel yönetimlere, sosyal hizmet uygulamaları konusunda pek çok yetki ve görevler verilmiştir. Bu yetkilerle sosyal belediyecilik anlayışının aktif kullanımına, sosyal politikaların uygulanmasına ve risk gruplarına yönelik her türlü hizmetin yürütülmesi için kaynak oluşturulması ve kullanılmasına imkân sağlanmıştır. Bu kanunlar çerçevesinde yerel yönetimlerin Sosyal Hizmet Şube Müdürlükleri çocuklar, sokak çocukları, gençler, yetişkinler, aileler, kadınlar, yaşlılar, engelliler, yoksullar, madde bağımlıları, kimsesizler ve öğrenciler gibi tüm risk grupları ve sosyal sorunlarıyla ilgili birçok sahada yatılı ve gündüzlü sosyal hizmet kuruluşu açmakta ve yürütmektedir.

DERS ADI Sosyal Hizmet Bilimine Giriş

ÜNİTE ADI Sosyal Hizmetin Geleceği

ÜNİTE NO 14

YAZAR Prof.Dr. VEDAT IŞIKHAN

Gelecekte sosyal hizmet ve sosyal yardımlar alanında hizmet standartlarının oluşturulması, nitelikli personelin istihdamı ve denetimin geliştirilmesi, korunma gereksinimi altındaki çocuklara yönelik kurum bakımı dışında alternatif modeller geliştirilmesi yanında fizikî çevre şartlarının engellilere uygun hâle getirilmesi, engellilerin eğitime ve iş gücü piyasasına katılımının artırılması ve bakım hizmetlerinin niteliğinin yükseltilmesi, artan yaşlı nüfusa yönelik hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması ihtiyacı önemini hala korumaktadır.

DEMOGRAFİK YAPIDAKİ DEĞİŞİKLİKLERİN ORTAYA ÇIKARDIĞI SORUNLAR

Dünya nüfusu hızla artmaktadır. 2012 yılında 7 milyarı aşan dünya nüfusunun 2040 yılında 9 milyara yaklaşacağı tahmin edilmektedir. Bu nüfus artışının ve demografik yapıdaki değişimin, ekonomi ve siyaset üzerindeki etkilerinin artarak devam etmesi ve bu değişimlerin küresel güç dengelerini etkilemesi beklenmektedir.

AVRUPA BİRLİĞİ'NDEKİ SOSYAL POLİTİKALARIN GELECEK VİZYONU

- Avrupa Birliği sosyal politikasının amacı, üye devletlerdeki tüm yurttaşların dışlanmanın olmadığı, sağlıklı bir toplumda herkes için insanca bir yaşam kalitesi ve standardını sağlamaktır. Avrupa Birliği sosyal politikasının kapsamında işsizlere, yaşlılara engellilere, sosyal bakımdan dışlanmış insanlara, emek piyasasında ayrımcılık ile karşılaşan kişilere ve daha birçok AB vatandaşına yaşamlarının iyileştirilmesine yönelik politikalar uygulanmaktadır. Bu kapsamda sosyal politikalar üye devletler için aslî bir sorumluluktur. AB'de Sosyal Koruma Programları
- Sosyal devletin ilk adımlarının atıldığı Avrupa ülkelerinde (özellikle Kuzey ve Batı Avrupa) sosyal koruma sistemleri oldukça ileri düzeylere gelmiştir. Avrupa ülkelerinin çoğunda sosyal koruma sistemleri, bireyin yaşamı süresince devamlılık gösteren bir yapıya sahiptir. Birey yaşamının her evresinde sosyal koruma sisteminin güvencesi altında bulunmaktadır.
- Gelirin adaletli dağılımını sağlamak amacıyla, sosyal hizmet ve yardımlardan yararlanacak kişi ve grupların tespitinde nesnel ölçütler oluşturulmuş, sosyal yardım alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar arasında iletişim ve iş birliği artırılmış ve sosyal yardım istihdam bağlantısının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmüştür.

KÜRESELLEŞME VE SOSYAL HİZMETLER

Küreselleşme ülkeler arasındaki ekonomik, siyasî, sosyal ilişkilerin yaygınlaşması ve gelişmesi, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmanın çökmesi, farklı toplumsal kültürlerin, inanç ve beklentilerin daha iyi tanınması, ülkeler arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması gibi farklı görünen ancak birbirleriyle bağlantılı olgular içerdiği, bir anlamda maddî ve manevî değerlerin ve bu değerler çerçevesinde oluşmuş birikimlerin millî sınırları aşarak dünya çapına yayılması olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşmenin sosyal görünümü ile sosyal adaletin sağlanıp sağlanmadığına bakacak olursak tüm dünyada sosyal adalet dengesi bozulmuştur. Sadece rakamsal olarak değil yaşam biçimleri de etkilenmiştir. Giderek derinleşen ve çok boyutlu hâle gelen küreselleşme süreci, ülkelere büyüme ve gelişme yönünde önemli fırsatlar sunduğu gibi, bazı tehdit ve riskleri de beraberinde getirmektedir. Sosyal sorunların artması bu tehditlerden bir tanesidir. Bu doğrultuda sosyal hizmet ve sosyal refah alanındaki tehdit ve riskleri dikkate alıp önlemler geliştirebilen, mevcut potansiyellerini harekete geçirerek büyüme ve kalkınma imkânlarını azami ölçüde değerlendirebilen ve bunu ekonomisi ve bireyleri için bir fırsata dönüştürebilen ülkeler, kalkınma sürecini başarıyla sürdürüp gelecekte dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer alacaktır. Küresel düzeyde ortaya çıkan eğilimler, geleceğin şekillenmesinde orta ve uzun dönemde her ülkede olduğu gibi Türkiye ekonomisinde de etkiler yaratmaktadır.

SOSYAL HİZMET UZMANLARI ULUSLARARASI FEDERASYONU (IFSW) VE ÇEVRECİ SOSYAL HİZMET

Zaman değiştikçe sosyal hizmet mesleği de değişmektedir. Belirli bir zamanda sosyo-politik ve ekonomik çevre; sosyal hizmet mesleğinin hedeflerini, önceliklerini, müdahale hedeflerini, teknolojilerini ve metodolojilerini etkilemektedir Sosyal hizmet, sosyal bilimler, insanî bilimler,

sosyal hizmet ve yerel bilgiyi kullanarak yaşam mücadelesine işaret etmek ve refahı yükseltmek için insanları ve yapıları bir araya getirir. Aslında bu tanım ile ülkelerin kendi kültürel özgeçmiş ve dokuları dikkate alınarak ilk defa yerel/bölgesel/ulusal tanım yapma olanağının önu açılmıştır. Çevreci Sosyal Hizmet Çevreci sosyal hizmet, insanların yaşadıkları çevreden ayrılmalarını önlemek, kaynakların tüm dünyada eşit paylaşımını sağlamak, dünyanın bitki örtüsünü (flora) ve hayvan türlerini (fauna) korumak, dünyanın geleceğini yok etmeyecek sürdürülebilir gelişimi sağlamayı hedeflemektedir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI (UNDP) İNSANİ GELİŞMİŞLİK ENDEKSİ

1990 yılından itibaren Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), ülkelerarası sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerini karşılaştırmak için “İnsanî Gelişme Endeksi (İGE)”ni oluşturmuştur. İGE insanî gelişmeyi gelir, eğitim ve sağlık göstergelerini dikkate alarak ölçmeyi hedefleyen bir endekstir. Sosyal göstergeler, gelir/tüketim yaklaşımına dayalı yoksulluk ölçümlerini desteklemekte ve yoksulların sosyal hizmetlere erişimi ile yoksulların özel nitelikleri konusunda bilgiler ortaya koymaktadır. Bu anlamda ekonomik göstergelerin yanı sıra ortalama yaşam beklentisi, bebek ölüm oranları, okuryazarlık oranı, kişi başına eğitim ve sağlık harcaması, eğitim durumuna göre işsizlik oranı gibi sosyal göstergeler yoksulluğun ölçülmesinde önemli araçlardır.

EŞİTLİKÇİ BİR SOSYAL HİZMET YAKLAŞIMININ TEMEL İLKELERİ

İnsanlar, hayatlarını çalışarak kazanmalarına mani olan yaşlılık, engellilik, hastalık, işsizlik gibi durumlarda veya çalışarak kazanılan gelirin geçimi sağlamaya yetmediği durumlarda, toplumun desteğine güvenebilmelidir. Bu destek hayırseverlik ve sadaka, aile bağları veya kişisel ilişki ağları temelinde değil, eşit vatandaşlık ilkesi temelinde bireye sağlanan bir destektir. Sosyal politikaların kapsamındaki sürekli genişlemeler bu politikaların konularının zamanla artmasına yol açmıştır. Sosyal politikaların konuları, iş ilişkileri ve iş yaşamı ile sınırlı olmaktan çıkıp, toplumdaki tüm bireylerin yaşamları boyunca ve hatta öldükten sonra bile sorumluluklarını üstlenen bir çeşitlilik kazanmıştır. Bu gelişmeye koşut olarak artık sosyal politikaların hedeflerinin odağında, salt iş ilişkileri ve iş yaşamının olumsuzlukları değil, bireylerin toplumsal yaşam içinde karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri bireysel, sosyal ve ekonomik nitelikli riskler, yetmezlikler, sınırlılıklar, engeller de yer almaya başlamıştır. Bu bağlamda koruma sözcüğü yoksulluktan, ayrımcılığa dek uzanan çok geniş bir alanda yardımda bulunmak, destek vermek, bakıp gözetme (esirgemek, korumak, bakmak, himaye etmek, ihtimam göstermek), sorumluluk üstlenmek gibi kavramları da içeren daha geniş bir anlam kazanmıştır.